

The Center for Research Libraries scans to provide digital delivery of its holdings. In some cases problems with the quality of the original document or microfilm reproduction may result in a lower quality scan, but it will be legible. In some cases pages may be damaged or missing. Files include OCR (machine searchable text) when the quality of the scan and the language or format of the text allows.

If preferred, you may request a loan by contacting Center for Research Libraries through your Interlibrary Loan Office.

Rights and usage

Materials digitized by the Center for Research Libraries are intended for the personal educational and research use of students, scholars, and other researchers of the CRL member community. Copyrighted images and texts are not to be reproduced, displayed, distributed, broadcast, or downloaded for other purposes without the expressed, written permission of the copyright owner.

© Center for Research Libraries
Scan Date: December 2, 2008
Identifier: s-m-000016-n3

۶۴-۶۵

۱۰ کانون اول ۱۳۳۹

سنة ۱

آمریکن بورڈ اشپریٹس دائرہ سی
کتابخانہ

26 AVR 1928

AMERICAN BOARD
Publication Department

محراب

۴۷
۱۳۳۹

اجنبوی ، اجماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعہ

شیمڈیلک اون بش کونڈہ نشر اولونور

مدرجات :

فلسفہ نشر یا نندہ برترقی خطوہ سی	« مصاحبہ »	محمد امین
ابن تیمیہ	« تاریخی »	شرف الدین
شہاب الدین سہروردی	« فلسفہ »	بروف ضیا
بیلابزرہ قدر	« ادبی »	جمعی ضیا
مثل اعلا	« کلامی »	شرف الدین
قبرغیز وقازاقلر	« اتنوگرافی »	رفعت
بروسہ شہری	« جغرافی »	محمد شرف
حی بن یقطای	« رومان »	ابہ طفیل
غزل	« شعر »	محمد صدیقی
صیرجہ سرای	« شعر »	حسن عالی
ذلیخا	« شعر »	عابد
ماضی	« شعر »	اسماعیل نامی

شہزادہ ہاشمی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ سی

۱۳۳۹ - ۱۹۲۳

بر ایضاح :

غروب همه روغانه مسر

افق قران قیامی ؛
 کول ، ای اقسام بیلدیزی :
 قویو نفتی صورده !..

*

یوق اونندنه براتر ؛
 حزن ، ماجرا آسهر :
 قلبه کی آرزورده ....

*

کوکله یاپ یالکزم ،
 اچمدن صیزیم صیزیم
 آزیمن موم کیمی .

*

یازیق ؛ روچه صیزان
 بردملا کوزیاشدن
 بیله محروم کیمی ...

فخر العیبه عثمانه

اسلام فیلسوفلری نامی آلتسده یازیلان بو صحیفه له ، کچن نسخه ده عرض ایدیلن سبیدن طولانی اشراق فیلسوفلرینی طایفتمق آرزوسنده در . شیخ سهروردینک تمثیل ایتدیکی بو حرکت فکریه بی آکلامق ایچون مشائیه ایله اشراقیه نك ، اشراقیه ایله متصوفه نك حدودلرینی کوسترمک و هر برینک خطوط اساسیه سنی چیزمک لازم ایدی . چونکه عباره آره سنده بو تعمیرلر دائماً قوللانیلاجقدر . اساس فرقلری کوسترمک ایچون یازدیغیم سطرل اعتراضه هدف اولدی . برذات محترم بونلرک غایت مبهم اولدیغی ومنملا « واحدنن آنجق واحد صادر اولور . » سوزندن بر شیبی آکلاشیلما دیغنی سویله دی . فی الحقیقه بواعتراض دوغری در . فقط یزم مقصدیمز بو مسلک لارک اساسلرینی کوستریرک آرازلنده کی فرقله اشارت ایتمک ایدی . بو اساسلرک هر برینک ایضاحی ایسه آری بر مسئله در . بونلر هربری بر مقاله ده ایضاح ایدیه میه جک قدر واسعدر و بویله بر حرکتی قالدیغیمز تقدیرده غایه دن اوزاقلاشمش اولوردق .

ایکنجی بر اعتراض اولقی اوزرده اشراقیه ایله متصوفه آراسنده اسکیدن معتبر اولان فرقک نظر دفته آلمادیغنی سویله نلدی . بوده دوغری در . فقط اسکیدن بو ایکی مسلک آراسنده کی فرقلر اشکال خارجییه ، نتیجه لره و علاقه لره نظرأ تعیین ایدلشدی . بو ایسه جوق محذولیدر . اشکال خارجییه کوره تقریق ایدنلرجه اشراقیه ، حال ایله قالی جمع ایدنلردر . متصوفه ایسه ارباب حال اولوب قالی رد ایدنلردر . « یعنی برنجیلری تصوف اساسلرینی فلسفی بر صورتده ایضاح ایدنلردر . ایکنجیلری فلسفی ایضاحلره اهمیت و برمیهرک اساسات صوفیه بی فعلاً یاشایانلردر » دیبورلردی . ایشته بوفرق قبول ایدنلر شیخ محی الدین عربی ، مولانا جلال الدین رومی و شیخ بدرالدین سیاوی کچی ذوات حقنده یا ککش حکم لره و برمک مجبوریتده قالیورلردی . نتیجه لره کوره فرق ایدنلر ؛ اشراقیه ، ریاضات و مکاشفات اساسلرندن حرکت ایتمکله برابر منملا حشری و امور آخرتی معنوی و روحی برطرزده ایضاح ایدنلردر . متصوفه ایسه عین اساسلردن باغلا یاریق حشر اجسادی و امور آخرتک مادی لذائذ و آلامنی قبول ایدنلردر دیبورلردی . بونلره کوزده مفروضه اشراقیه دن عد ایدمک لازم کلیردی . بو نقطه دن حرکت ایدنلر منملا بدرالدین سیاوی بی تصوف ساحه ستدن خارج طومتق ایسته ینلردر .

بوايکي مسلک آراسنده کی فرق حقهده اوچنجی بر کوروش داما واردر . بونلر ، اشراقیه بر دینه منسوب اولما یوب کندی کندیینه ریاضات و مکاشفات طریقله صوفی اولانلره ؛ متصوفه ایسه بزین ایله مقید و بالخاصه اسلام اولانلره دینور دیورلردی . بومطالعه خرج عامدر . حالبوکه بوکا کوره شیخ سهروردی بی اشراقیه دن عد ایتمک لازم کلیرکه شهسز یا کلسدر . و بونقظه مهمدر . زیرا اشراقیه نامی آلان ایلمک فیلسوفلر ، اسکندرانیه مدرسه سنده یتیشهن فیلسوفلردر . بونلر حضرت موسی دینی فلسفه ایله مزج ، دینی بر فلسفه تأسیس و کندیلرینه کوره بر تثلیث و بر فنا فی الله طریق احداث ایدنلدر . یعنی اشراقیه دینک خارجنده دکل اونک داخلنده بر فلسفه در . مصدره و بیروتده طبع ایدیلن یکی اثرلره افلاطونک اقا ده میسنی اشراقیه ایله ترجمه ایدنلر نجبه یا کلس حرکت ایدیورلر . گرچه اسلام عالنده کی مدونات علیه ده اشراقیه تک باباسی اولمق اوزره افلاطون کوسترلمکده حتی فیثاغورث و أمپه دو قاس قید ایداسکده در . لکن بوسلام طرز تفکرینک هر فیلسوفی بر زمهریه ادخال ایتمک میل عمومیسندن . نیش بر خالدر . بوکی یرلده آثار اسلامیه ده « تغلیب » رعایت ایدرلر . شهسز اقا ده می ایله نوبلاطونیزم بر برینه چوق مشابه و آیری آیری مسلکدر . فقط آرسطونک مشائیه سی موضوع بحث اولدینی یرده بونلر متحد بر جبهه عرضه ایدرلر . ایشته اسلام عالنده بوايکي مکتبی اشراقیه نامی آلتنده یاد ایتمک سبی بودر . فقط بوکون بوکی مسلکک حقیق و علمی حدودینی تعیین ایتمک زمانی کلشدر . بونک ایچونده بویه محدودلی یوللردن دکل اساسلردن حرکت ایتمک لازمدر . ایشته بزم کچن نسخه ده بونلردن بحث ایچوبده یالکین اساسلری کوسترلمکده تعقیب ایتدیکنز غایه بوایدی .

ی . ص

جغرافی :

بروسه شهری

بروسه شهرینک تاریخی . — بروسه تک تأسیسی حقهده استرابون ، آینه دو بیزانس معلومات ویرمکده در . فقط مورخلر آراسنده الاموثوق اولانی کنج (پاین) ک روایتی دره . بوکا کوره بروسه میلاددن ۲۰۰ - ۲۵۰ سنه اول ، مشهور قارطاجالی قوماندان آنبالاک تزدنده مسافر بولندیغی یتنیا قراله ویردیکی پلان اوزرینه انشا ایدلمشدر .

شو حالده تقریباً یکرمی ایکی عصراق بر مدینه دیمکدر . اصل شهرک ، بوکون « حصار » دینیلن استاد و وسائط تحفظیه و مدافعه سی قولای برتیه اوزرنده تأسیس ایدلمش اولسی محتملدر . [۹] روما امپراطوری طرازان زمانده بروسه ده والی بولنان کنج

[۹] بروسه تک قلمه سی (حصار) شهره حاکم ، صرب ، متین بر قایا اوزرنده اولوب اطراق ماغاللر و قلمه لره تحکیم قلمش ایدی . بروسه تک ایچ قلمه سی تشکیل ایدوب حصار ، بیکار باشی محلاتی احتوا ایله نین محله ره کیرمک ایچون باشلیجه اوچ قاپو واردی . شمال جهته طباق قاپو

پلین، بیوک بنالر، نافع مؤسسہ لرلہ (حاملر) شهری اعمار ایتشدی روما ایمپراطور لنگنک مقاسمہ سی اوزرینہ بیژانس حکومتی آئندہ قالان بروسه قابلیجہ لری، لطافت موقعیہ سندن دولایی بیوک شهرت ورغبت قازاندی. بوراسی عادنا استراحت وشعشعہ شهری عد اولونیوردی.

بروسه سلجوق، تورکلر بنک الہ کچمہ مشدر. دومانیچ وسکودده یرلشن قایی تورکلری نك شماله دوغرو فتوحانندن قره جه حصارى ضبط ایتلمری [۶۹۰ هـ ۱۲۹۰م] کوچہ لکی مدینتہ تحویل ایتکده ایلك خطوه یی تشکیل ایتمش اولدی. بیکیشمرك اعمار واحیاسی ایسه تماماً بدواتی، حضارت ومدینتہ تبدیل ایتدی [۱] فقط او زمانه قادر تورکلرک آئندہ، ماضیسنه نظراً، انکشافه مستعد بر شهر یوقدی. هنوز ازیق واذمید تسخیر اولنامہ مشدی. بناء علیه بروسه نك قنجی عثمان غازینک اوتہ دنبری امل خاصی اولدیغندن، بیژانس تکفور لرینک، کشیش ایتکنده کی بو مهم وقلعہ لی شهرینی اون سنہ دنبری محاصره ایدیبوردی. نهایت تسلیم اولدی. (۷۲۶) شهرک ضبط خبری اولوم دوشکنده بولان عثمان غازی به تبشیر ایدلدیکی زمان، در حال بروسه نك یکی حکومتہ مقر اداره اتخاذ ایدلمسنى وکنديسنک شهر مذکورہ دقنى وصیت ایتدی. بو حال، بدایة تورکلر طرفندن بروسه یه ویریان قیمت واهمیتی تماماً اظهار ایدر.

Ferrot بروسه نك تورکلر آله کچمہ سندن بحث ایدرکن: « بروسه نك ضبطله تورکلر قوتلرینی حس ایتدیلر. قبیلہ ملتہ، رئیس ایمپراطورلق موقعنه صعود ایتدی. دیبور [۲]. بروسه یکی تورک حکومتہ پای تحت اتخاذ ایدلدی. [۱۳۲۷ - ۱۴۵۳].

عثمان غازی و خلفلری بروسه ده ابران، عرب اسلوبلریله قاریشیق ظریف وصناعتکارانه جامعلر، محتشم تربلر، مدرسہ لر، سرای، کاروانسرای، چشمه لر انشا ایتدیره رک تورکلرک قدسی، ملی مدینلری حالته افراغ ایتدیلر. بروسه نك بو اسکی مدرسہ لرندن بک جوق بنام عالملر یتشمشدر. روم ایلیده ادرنه نك ضبطی اوزرینہ آنجق سیاسی

شرق طرفندہ کی یرقبو، غرب جہتہ دوشتنده قابلیجہ قابوسی، دیرلر. بو اوج قابودن باشقہ، زندان قیوسی، صو قیوسی نامیلہ ایکی قابو داها واردرکه نسا توفیخخانہ سی زندان قبودہ بولونیور. بروسه دن قونیہ یه سیاحت: محمد ضیا. ص - ۳۲۲

[۱] عثمانلی تاریخی: تاریخ عثمانی انجمنی جلد ۱، ص ۵۹۶

[۲] یکی عمومی جغرافیا: ألیزه ره قلو. جلد ۷، ص ۵۸۹

وعسکری لزومه بناءً پای تخت نقل ایدلدی . فقط بروسه ینه اسکی رونق و شرفنی غیب ایتمدی .

* * *

موقعی . — بروسه شهری کشیش داغک دیک یاماچلی شمال اتکنده کی مهدلر (contrefort) اوزرنده تأسیس ایدلمشدر . بو صورتله کشیش داغی بروسه سی (Olympia Prusa ad) ده دیرلر . بو مهدلر، داغک سطح مانندن اینن صورله [جیوز، کوك دره] آیرلش اوچ یایلا تشکیل ایدرلر . بناءً علیه شهر ، اولدجه مرتفع سدی اوزرندن اقلره قادار آچیلان بروسه اوواسنه تماماً ناظر ، حاکم بر وضعیتده در .

کورونوشی . — اووانک اوزاقلردن شهرک منظره سی پک لطیف ، شاعرانه در . سالدیده چنارلرله محاط ، کشیف یشیلکلرله تضاد تشکیل ایدن قرمزنی کره میدلی اولر آق مرمردن مصنوع جامع مناره لری — هیئت عمومیه سیله — داهی بر رسامک رنگین قریحه سندن دوغمش پر احتشام بر لوحه خیال نظرلرده ترسم ایدر . کشیشک مهاجتی ، طبیعتک بدایی ، جامعلرک قدسیت ، علویتیه روحپرور بر صورتده امتزاج ایتمشدر . بالعکس مثلاً مرادیه جهندن ، باغ ، دوت ، شفتالی ، قواق الخ . . . آغاچلریله مزین اووانک زمردین منظره سینه باقلنجه سمیز وتلاقلر ، اورته سنده نیلوفر چاینک نازان سوزلدیکی کورولور .

آسیانک اک کوزل بلده لرندن بری اولان یشیل بروسه عینی زمانده بر باغچه ، بر پارق در [۱] قدیم برج و باروسی ، ایکیوزالی سکنر جامع ، مسجد ، تره لریله بروسه زائرلرنده آثار تاریخیه سیله ماضیه ، ترقی اعمالاتخانه لریله مستقبله ، قیر حیانه مکمل بر انموذج تشکیل ایدن اوواسیله طبیعته عائد بر شهر انطباعنی بر اقبیر .

سوقاق و جاده لر . — تقریباً یاریم عصر اول بروسه نك خارجی لطافی نه قادارشیان مدح ایسه داخلده ، سوقاقلرینک قاریشیقلنی ، هوا حریانه مانع اولاجق درجه ده دارلنی حسن خارجیسبله تضاد حالنده ایدی . زمینک عارضه لی اولمسی منظره سنی کوزلاشدیره چک یرده ثابت عمومی بر پلانه توفیقاً سوقاقلر ، یکنسق طرزده اولر انشا ایدلمسی بوزندن اکثر شهرلریمز کی نسبت ، انتظام هندسی بی حائر دکلدی . فقط وفیق پاشانک والیدی

زماننده (١٢٩٠) بو خصوصده باشلادینی مآثر عمرانپرورانه یه دوام ایدلدیکندن ولایتک
مهاکز ادارهسی قالدیرمی ، کنیش ، دوزکون جاده لره مالک اولدی .

اسلام محله لری . — استانبولده کیلرک ده اطشردلی برشکلیدر . خرسیتیان عنصرلرینک
ساکن اولدی ستمتر انتظام ، تمیزلک اعتباریله مع الاسف بوراده ده ایکیلک عرض ایتمکده
ایدی . ازمینی محلاسی بروسه نك اك کبار محله سی در .

شهرک اوزرنده قورولدینی یایلارک هر بری ، استانبولک یدی تپه سی کبی — موضوعی
اعتباریله شایان دقتدر . غربده برنجی یایلا مرادیه جامی «تربه لری» «مرادیه محله لری» ،
اورته یایلا عثمان ، اورخان غازیلرک مدقلرینی — اسکی قلعه ده حصار بو سطح اوزرنده در . —
اک نهایت شرقده ، کشیدشن سیلان ایدن (کوک صو) نك سزاوار تماشا اوچورومی
اوزرینه آتلمش ، ایکی یایلانک اتصال و مناقله سنه خدمت ایدن کوروسیه (سد باشی)
اولو جامع دهسا ایلروده یشیل ، چلبی محمد جامعلرینی احتوا ایدر . ایزراقده بیلدیرم
بایزید جامی کورولور .

دینی مؤسسeler (جامع، تربه) . — بروسه یی ایلك تورک خاقانلری پای تخت اتخاذا
ایتدکلی ناریخندن اعتباراً جامع ، مدرسه لرله تزین ایتدکلی کبی کندیلرینه ظریف
تربه لرده انشا ایتدیرمشلردی . تورکلرک قدسی ، تاریخی بر شهری اولان بروسه عینی
زمانده نفیس ، ملی برصناعت بلده سی در . ابداعی انشالری ، نارین شکلرله هرکسک
نظر تقدیر و حیرتله تماشا ایتدکلی ، تورک معماری فن و صناعتک اک مخلص نمونه لرندن در .
بو بنالرک اساسی اعتباریله عرب ، عجم ، بیزانس اسلوب معماریسنک لطیف بر امتزاجی
اولمقله برابر بر جوق نقطه لرده (انشا ، مالزومه ، طرز تزین) طبیعت ، ذوق ، قریحه مزک
محصولیدر [١] . بونلر میاننده بالخاصه معماری بدیعه لریمزک شاه اثرلرندن ایلاس ولی نك
زاده دهاسی ، شرق یایلاسنک یاماجی اوزرنده کائن یشیل جامع شریفدر . (١٤٢٠
میلاد) . دیگر مبانی دینه دن بکرمی قبلی اولو جامع (١٨٩٧ هـ) اورخان ، حمزه بک ،
امیر سلطان جامعلری شایان ذکر در .

مرادیه جامع شریفی ، سلطان جم و شهزاده مصطفی نك تربه لری تزینات وسائر
خصوصاتده شرق صناعتک نفیس و قیمتدار بر اثرلری در . بروسه ده کی بو تاریخی بنالر

[١] رسمی بروسه ولایتی سالنامه سی . (١٣٢٤) . ص ٣٥٠ معماری اسلام مقارسی :

معمار کمال .

۱۸۵۵ سنه سنده وقوعیولان بویوک حرکت ارضده شهرله برابر بویوک خساراته اوغرامشدره بو تزلزلات زمینده بر چوق شراب محزنلرینی جانلانه جق درجهده شدید اولدی .

نفوسی . — اورمانلرله محاط ، صعبالمروور بر سلسله تشکیل ایدن کشیش داغلی ایصسزدر. آنجق شوراسنده، بوراسنده کویلره تصادف ایدیلیر. شمانده اوزانان بروسه اوواسی بالعکس پک کثیف بر صورتده مسکوندر بوراده طوبراغک ترکیبی ، اراضی پک دوز اولسی، صویک مساعد بر طرزده توزعی، اقلیم الک موافق شرطلری جمع ایتدیکندن بر چوق کویلرک تشککنه سبیت ویرمشدر . بو واسع اوواپی احاطه ایدن ساحل داغلیله شرق — غرب حوالیسی همان عینی درجهده کثیف اسکان ساحه سیدر [۱] . شرق یعنی ارطوغرول سنجاغی هر کیلو متره مربعه نظراً (۲۷،۳٪) ؛ بروسه (۲۷،۱٪) ، کثافت نفوسی احتوا ایتکده ایدی . حالبوکه خداوندکار ولایتک ۸۲ بیك کیلومتره مراببی مساحه سطحیه سنه نظر آفوس کثافتی بروسه، ارطوغرول حوالیسندنه کی کثافتک تقریباً نصفنه تنزل ایتکده در . اوتوز سکنر سنه ظرفنده نفوسک سیر و تزیادی پروسه زیردر :

سنه هجریه	مسلم	خرستیان	یکون	یوزده
۱۲۸۷	۸۱۱،۰۸۶	۱۹۰،۸۰۰	۱،۰۰۷،۸۷۶	۱۲،۵٪
۱۳۲۵	۱،۴۳۰،۱۹۸	۲۶۰،۶۲۹	۱۶۹۸،۲۷۰	۳۰،۶٪

شو مقایسه یه نظراً ، نفوس مسلمنه ک تزیاد سنویسی تقریباً بیکده ۱۱ غیر مسلملرک تزیادی بیکده ۶ ، یعنی یاری درجهده در . بونکله برابر بو تزیاد تولدانک و فیاته فائق اولسندن ویا حکومتک حسن اداره سندن متولد حضور در فاهدن نشأت ایتیبوب متبادیاً خارجدن هجرتله اسکان ایدیلر کککده اولان بالقان مسلمان اقوامنک دخی تأثیر کلیسی وارددر .

[۱]	مساحه سطحیه	نفوس	کثافت نفوسی
ک. م			
بروسه	۲۶۲۵	۱۳۶۸۹۹	۵۲٪
قرمه پک	۲۳۷۲	۳۵۲۰۰	۱۳،۸٪
مدانیه	۲۳۲	۲۴۲۳۳	۱۰۴
یکیشهر	۱۳۰۰	۴۵۳۰۰	۳۴

رسمی ولایت ساتنامه سی - ص ۳۲۵

آر ویا مجموعہ لری

The journal of the Royal Asiatic society . ۱۹۲۳ کانون ثانی و تشرین اول۔۔ قرمز اول
 مصدہ کی الحکیم جامنک مقرزی بہ نظر ۳۸۰ سنہ سی رمضانہ خلیفہ العزیز طرفدن اساسی
 وضع اولدیغنی و ۳۸۱ دە بتمه دن اول عبادتہ آجلدیغنی، الحکیم طرفدن ۳۹۳ دە تکرار انشاءتہ
 مباشرت و ۴۰۳ دە اتمام ایدلمدیکنی سویلیور . محرر بعدہ جامعک شایان دقت و دیگر جامعلرہ بولنیان
 اوصافدن بحث ایتمکده در .

§ سکزنجی عصرده کی برخالی حقتده نوطه : — عرب و عجم تاریخ نویسلری شئونانده برروایتدن
 بحث ایدلمکده در . اصفهان ضبطایدن سعدک اردوسی ۶۳۷ دە عجم شاهنک سراینده عظیم وسعتده
 برخالی بولشدر که بونک حکایه سی بیک برکیجه دن آلمشدر .

عجملر بوخالی به « خسروک بهاری » و عربلر الحطیف (خالی) نامنی ویرمشلردی . زمین آلتون
 ایله ایشله تمش واورته سنده سرای و اطرافنده باغچهلر نقش ایدلمشدر . اوزرنده کرانها طاشلرله
 دوناتلش اولان بوخالی اوج بیک مترو مریمی وسعتده ایش . قیشک قسوتلی کونلرنده عجم شاهی
 بونک اوزرنده اوطوروب شراب ایچر وکیف ایدرمش . عربلرک ضبطنه کچجه خلیفه عمر طرفدن
 پرچوق بارچهلره افزاز ایدلمشدر . عربلر طرفدن یابلس بر خالیده . مکده کعبه معظمه اورتاده
 کورولمکده در . بونده آتجق سیاه ایله بیاض رنگلر برآزده قیرمزی کوریلور . بوخالی اوزرنده
 کوریلن کعبه اسلامیتدن اول انشاء ایدلمشدر . شکل حاضری تاریخ هجرتک اوچنجی عصرنده روملر
 طرفدن یابلمشدر . یانغیندن صوکر عثمانیلر شکلی تغییر ایتمشدر .
 بعدہ کعبه ایله سائر زیارت محللرینی تصویر ایتمکده در .

ادغار بلوشه

§ دیوان قیس ابن الحاتم : — حضرت محمدک مدینه به هجرتدن اول یازلمش وزمانک محاربه لردن
 واحوالندن باحث دیواندر . آلمانجه ۱۹۱۴ دە باصلمشدر .

§ شمس الدین محمد بن احمد الذهبی کتاب الدول الاسلام : — حیدر آبادده ۱۳۳۷ سنه سنده
 طبع ایدلمشدر . مؤلفک اثری غایت بویوک اولدیغندن بوکره مختصر برنسخه سی باصلمشدر .

§ اسکی هرات لسانیله انصارینک طبقاتی : — هراتک بویوک صوفی ولیسی عبده انصارینک
 (۱۰۸۸ سنه میلادیسندن وفات ایتمشدر) صوفیلکک اولیاتندن بحث ایدن کتابی غائب اولدیغنه
 اعتقاد ایدلمشدی . انصارینک اثری حقتده معلوم اولان انجق جامینک نفحات الانس کتابنده ویریلن
 تعریفندن عبارتدر . یکی بولنمش اولان جامینک بو ال یازسی نسخه سی حقتده تفصیلات ویریلور .
 عبده انصارینک لسانی هراتک اوزمانکی اک ادبی فارسی لسانی اولدیغنی حتی بولسانک اک منورلر
 طرفندن بیله قوللانامش اولدیغنی سویلیور .

محرر بوراده صرف کتابک ادبی جهتندن تدقیقاتده بولنیور و مختلف زمانلر لهجه لرنده
 مقایسلر یاییور .
 ایوانوف

§ بخارا باہرنامہ سی : — حقتہ Annette Beveridge طرفندن بخارا باہرنامہ سیلہ بارہ عطف اولنان پدرہ عائد نہایمجدن باحث (بویال) ال یازیلری (تاریخ ۱۹۲۲ میلادی) بو باہرنامہ ۱۷۲۵ دن ۱۹۰۳ . قدر آوروپادہ تواتر بولان باہرنامہ دکلدہر . دیگر بر مؤلفک اثری در .

§ « عربستانک قلبی » مؤانی : فیلی Philby : — حرب عمومیہ عربستانہ متمکن عرب اقوامنی تورکرہ قارشو اتحادہ دعوت ایچون صحرائی کبیرہ سیاسی سیاحتلر اجرا ایتمش اولان فیلی نجد امیری ابن سعودیلہ مکہ شریفی و حجاز حاکی آراسندہ اتحاد حصولہ کتیروب تورکرہ متوجہ بولنان Hail رئیس علیہنہ یوروتک استدی . بصرہ کورفزی اوززندہ بحریندن باشلا یوب الحد والریاضدن کچہرک (نجدک پایتختی) طائف ونہایت بحر احمر اوززندہ جدہ یہ قدر کجدی . فیلی یالکز ایدی . مقصدنہ موقق اولہمدی . ابن سعود شریف مکہنی قیصقاندینی کی کندیسنہ عربستان قرالی عنواتی ویرہ شریفہ ابن سعودہ قارشو عین جسیاتی طاشیدیفندن ابن سعودہ تکلیفاندہ بولمق دکل حتی برانکلیر تبعہ سنک عین طریقندن عودتی منع ایتمکندن فیلی جدہ طریقہ عراقہ عودت ایتمدی . بو سیاحتدن مقصد وہابی اراضیسندن سلاح ومہاتک تورکرک دوستی اولان ابن رشیدہ کچیرلسنہ مانع اولمقدی . بوندہ آرزوق موقق اولمشدی ، بوندن ماعدا ابن سعودی نہایت تورکرک علیہنہ حرکتہ افتناع ایتمدی . فیلی نک سیاسی موققتندن زیادہ فی نتایجی بویوک اولدی . بزہ یالکز عربستانک مرکزی اولان ریاض حقتہ شایان دقت تصویراندن دکل حیات اجتماعیہ لرندن وہابی عباداتندن ، دائمی نمازہ دعوتدن ودیکر ادیانہ قارشو اولان عداوتلرندن ، عرب رؤساستک مشہور نژاتک ومسافر پرورلکندن وبولنرک حیاتلرینک اسکی باطریارقال حیاتدن فرقتہر بولندیفندن برقاچ بیک سنہ کذراننک بولنرک اوززندہ هیچ تأثیر ایتمدیکندن بحث ایدیور . جغرافیہ فی کندیسنک جنوبہ دوغرو وادی دواسیرہ اولان سیاحتی کہ شیمدی یہ قدر هیچ برسیاح طرفندن کچیلہ مش بوسیاحت ریاضہ ایکنجی کیدیشندہ اختیار ایلمشدی . دیگر سیاحلر ایچون بر ساحہ آچمش اولیور .

§ بیکباشی لوریر Lorimer طرفندن بختیاری ، بدخشانی ، ماداغلاشتی شمدیکی عجمستانک بولہجہرینک فونولوژیسی . افغان سرایندہ مستعمل شکل فارسی بہ مشابہ لہجہ لردہ بختیارلرک مملکتی غایت طاعلق وشدائد ہوائیہ معروض اولدیفندن اہالیسی خشین وجمیت حیاتہ اوزاقدرلر . تا اسکی زمانلرندن بری زراعت ، چوبانلق ایلہ اشتغال ایتمکندن آنجق بویوک ایران شہرلرینہ کیدن خانلری فارسی لسانی قونوشورلر . فقط شمدی برچوق خازادہلر اوروپادہ تحصیل ایتمکدہ ایسہ لردہ آنتہلر ہنوز طورانلرندن آیرلمدقلرندن دہا برخیلی مدت بختیاری لسانی بکلرتی محافظہ ایلمہ کجدرہ .

فلسفه نشریافته بر ترقی خطوه سی

فلسفه ساحه سنده صوك زمانلرده ایکی مهم اثر انتشار ایتدی . بری حمدی افندی نك بول ژانه و سه آیدن ترجمه ایتدیکی و «مطالب و مذاهب» عنوانی و یردیکی کتابك دیباچه سیله مقدمه سی ، دیکری شکیب بك آرقداشمك ترجمه ایلدیکی برغسونك قونفرانس لریدر . صوك اون سنه ایچنده فلسفه یه دائر یازیلان کتابلر ایچنده بالخاصه صوکنجیسی قدر قیمتلیسی طانیما یورم . حمدی افندی نك کتابی حقتده مطالعه سی دیکر بر مقاله ده سویله حکم . شیمدی قارئلرله برابر شکیب بك اثرنده توقف ایتمك ایسته یورم .

شکیب بك برغسونك قونفرانس لری تصادفاً آلمش ، ترجمه ایتمش دکلدرد . حد ذاتنده بو بویوک فرانسز فیلسوفنك فلسفه سنه مفتون اولمش ، اونی بنمسه مشدر . محرر برغسونی ناصیل ونه ایچون سودیکنی بزه سویله آکلاتیبور : « کوتورولدیکم یول هب عقل و منطق اصوللریله آچیلمش بر طاقم صنعی جاده لردی . فلسفه نك غایه سی کائناتك ، روح و حیاتك حقیق سجه سی ، طبیعی اراده لری بولمق و هیچ اولمازسه تلقین ایتمك اولاجق ایکن دیکلدیکم و او قودیم تفلسفلرک اکثریتله ارادینی قیران و ذکاتی چوق یوکسك ، فقط موهوم بر مجرد اعتلايه چیقار تددن صوکر ا بوتون عالمی نك و مجرد دستوردن برهنده دعواسی کبی اثبات و استخراج ایتمك ایستین بر ذهنیتلری واردی . بی سوق طبیعیلرمدن ، حس و هیجانلرمدن ، احتراض و اراده لرمدن اوزاقلاشدیر برق تلسقوپلری منحصر آ عقل و ذکادن یاپیلمش بر رصدخانه یه بر اقان و بوراده ده کوزمه یالکنز تفکر صرفه و یامیخانیکیت عدسه سی دایایه برق تماشا یه دعوت ایدن بر فلسفه ابله بر درلو قایناشه مامشدم ، بو راحتسز لغی بنده حس ایتدم . اونك ایچون محررک اشارت ایلدیکی عذابى بك ایی کلا یورم . بنده حرب عمومی سنه لرنده یاییلان فیکر لر آراسنده تسلی منبعی ویلیام جیمسده ، صوکر ا برغسونده بولدم . بر آرائق اویله فیکر لر یاپیلمشدی که هر وقعه ،

هر حادثه روحیه جمعیتده وجوده کلن تحولك اثری عد ایدیلوردی. هرشی ، بر حکومت آدامنك فردی احتراصی ، جهالتی نتیجه سی اولارق یابدینی خطا بیله مقررات اجتماعیه کبی مطالعه اولونمغه باشلانمشدی . « دها » اویله بر مقانیزمه ایله ایضاح اولونوبوردی که قوندیباقلك تصور ابتدیکی فرد ناصیل بر هیكله رنگ ، طاد ، . . . الخ احساسلور بر مكله حاصل اولوبورسه داهی بی ده مؤثرات اجتماعیه ایله اویله دوغوریتلیوردی . داهی جمعیتك اویله بر محصولی ایدی که حرکاتنده فردی اختراصی وسنوق طبیعلری هیچ حسابه قاتیلما یوردی . عادتا رواقیون (Stoicienne) لرك (حاکم) دیدکاری فرد موهوم نه ایسه داهیده بویله ایدی . میخانیکیت تفکرآتده او قدر حاکم ایدی که اجتماعیه مؤسسه لرك مقایسه لی علمی یابوب توصیف ایتمك وظیفه اساسیه سی بیله بر طرفه بیراقلمش ، استقبالک یلانلری قطعیتله چیزیلکه قالفلمشدی . اورته لقدمه مثبت اجتماعیاتدن زیاده هه غه لک هر (حقیقی اولان مفکوره ویدر) دستوری قاباط سلاق بر شکلده یاییلیور ، حکومت مثللری عادتا الوهیله شدیریلیوردی . بنده بو ایضاحاتدن صیقیلیور ، بنده عذاب ایچنده قالییوردم . (ویلیام جیمس) ك (دینی تجربهلر) اسمنده کی اثری او زمان بنم ایچون بر منبع تسلی اولدی . بو بویوك آمریقالی فیلسوفك ارشاداتی بر غسونی جدی صورتده مشغول ایتدی . بنده سودم . بو کونکی کنتجبلر بلکه بزم حس ایتدی کمز بو عذابیه دویمازلر . فقط یاقین بر ماضیده مملکتنده یاییلان قاعتلر مقایسه ایدیلنجه بر غسون فلسفه سنك بزم ایچون اهمیتی آرتار .

شکلبك بر غسونه او قدر مفتون که اوندن اولکی فیلسوفلری بر چیپریدنه بر زمره یه ادخال ایدر بورییور : « قرون وسطانك کائسانی ایضاح ایچون قوللانیدینی نصوص بر سنك ایله ده قارتدن بر غسونه کلنجه یه قدر حاکم اولان ذکا بر سنك آراسنده بر جنسندن اولماسنده یته دار و متعصب بر اصول تعقیبی کبی بر مشابته واردی . ایشته بوتون شائیتلری ذکاده ، ذکابی ده شائیتلرده بولان بو فلسفه فیزیک علملر ایچون نه قدر نافع اولورسه اولسون حیاته ، روخه یته کافی کلزدی ، بکا اویله کلیور که ذکانك حکمنی خیرمق ، دارلاشتیرمق بوتون اون ظقوزنجی عصر فلسفه سنك عمده سیندر ، بویولك واضعی محقق آرائمق لازم کلیسه روسویه چقیمق ایجاب ایدر . میخانیکیته قارشیه عضیاینده اون دو قوونجی عصر رومانیزم فلسفه سنك تملیدر . بر غسونك دهاسی بکا اویله کلیور که

نه احتساسة بر ویرمسنده ، نه میخانیکیتہ قارشئ تعرضنده در . بلکه حیات روحیہ نیک طرز تکاملنی کوسترمسنده در . ویلیام جیمسده جهد Efort برغسونده حمله مفہوملری حیات روحیہنی طابقمده بزہ یکی بر افق آچمشدر .

اعتراف ایدہیم کہ ہم تفکر ہم ویلیام جیمسک دوردینی نقطہدہ قالدی ، یعنی بر نوع « مطلق » ی بیلدیرہ جک حدس Intuition ک باشلی باشہ بر منبع معرفت اولایینہ جکنہ قانع اولامادم . فقط عالمی یا لکنز مادی ومیخانیکی کورن فلسفہ سیدستہ ملربنہ قارشئ اک درین ضربہنی ایندیرہ رک « پلورالیزم » دعواسنی دایمانہ ایضاح ایدن روحک حریتہ بر اراقان بو بویوک فرانسیز فیلسوفنی تخیلرودہ کی قدرتیله هیچ شہہ یوق کہ عالمی دار بر صورتدہ کورمہ نیک ابدیاً اوکنی آلمش اولسہ کرکدر .

ترجمہدہ کی اسلوبہ ونسبہ آز صحیفہدہ برغسون فلسفہ سنی آکلاتمقدہ کی درجہ موفقیته کلنجہ اونک ایچون بر شی سوبلہ مک بکا دوشمز . ہر کتابی او قویان ، شکیب بکک بو خصوصہ کوبدن کونہ آرنان قدرتنہ ہم کی درین بر حرمت وتقدير حسیلہ متحسس اولاجقدر . امینم کہ زمان کچرکجہ بو قیمتلی ارقداشمزک ماعینی ہر کسجہ دہا ای دیوبولاجق ، چوق دہا ای آکلاشیلابیلہ جکدر .

مقدمہ سی فلسفہ مراقیلیرینہ غریبک اک بویوک بر فیلسوفنی بک ایی بر صورتدہ طابایتدیرہ جنی کی اوزون اوزادی بہ طائلی بر صورتدہ دوشونہ جکلری موضوعلری دہ بولاجقدر . بو موضوعلر عصرک فلسفہ سنک اک اساسلی جہتیدر . ہم کتاب حقندہ محقق توصیہ لازم کلسہیدی یالکنز « یالکنز چوق دقلہ او قویکنز » دیبہ بیلیردم .

دارالفنون تاریخ فلسفہ معلی

محمد امین

تاریخی

شیخ الاسلام ابن تیمیہ

شخصیتی اطرافندہ بر چوق موافق ومخالف رأیلر طوبلانمش اولانلردن بری وحقی شخصیتی بک شدتلی کورولتیلرہ سبب اولانلرک اک برنجیتی (شیخ الاسلام ابن تیمیہ) در . سببیدہ زمانندہ کی دین نامنہ یاپیلان بدع ومراسم وبعض رسوم علمییہ شدتہ هجوم ایشن

اولسيدرکه بزجه هر حالده صميمی اولان (ابن تيميه) بوحرکتلريه مأجور اولديني کي مخالفلرندن ده کنديسي کي صميمی بولنانلر معذور ايديلر . حياتی پک دغدغعلی کچمش وزندانن زندانه سور وکلنمش ایدی . لهدارلرندن کنديسنی زمانندن اوچوز سنه اولدنبري امثالی ظهور ايتين ائمہ دين و مجتهدينن عدايدنلر بولنديني کي [١] عليهدارلرندن ده تماميله بونک عکسفی ادعا ايدنلر واردر .

اسمى (تقى الدين ابوالعباس احمد) اولوب (عبدالحليم - عبدالحکيم شهاب الدين) نامنده اکا برحنبيله دن معدود برذاتک صلبندن ؛ شرق تاريخ قديمک اک مشهور مراکز علميه و دينيه سندن بری اولان (حران) ده (٦٦١) تاريخ هجر يسنده دنيايه ککشدر . (ابن تيميه) نامی کنديسنک اسمی اوليوب منسوب اولديني عالمه علميه سنک نامی ایدی . يدنجی و سکزنجی بطنه قدر آباء واجدادی وحقی والده لری وخاله لزی دخی داخل اولق اوزره علما وفضلادن ايديلر . کنديسندن اول جدينک پدرينک برادر زاده سی خطيب وواعظ مشهور (ابو عبدالله محمد) نامنده کی دخی (ابن تيميه) ناميله مشهور ایدی . بوکون ايسه بو عنوان ايله طائيلان يالکيز صاحب ترجمه در . بو زاده کی فوق العاده لکک سيني منسوب اولديني بومهم عالمه علميه ده آرامق لازم اولديني کي موعول استيلاسيه عالم اسلامک تدبذبات ايجنده بولنديني بر زمانده دنيايه ککش اولديني ده حسابه قاتمق لازمدر . آلتی ياشنده ايکن موعول قورقوسندن قاچان عالمه سيله برابر درلو درلو قورقورلر ايجريسنده برکيجه اک مهم اشيارلی اولان کتابلريه (دمشق) شهرينه التجا ايتديلر . بوراده تحصيله باشلايوب (ابن عبدالدايم) قاسم ابوبلی ، مسلم بن علان و سائره کي ايکيوزدن زياده اسانده دن علم حديث تحصيل ايلدی . (ابن تيميه) بر طرفدن علم حديث اوقوبور و بر طرفدن دخی کندي ايله (سنن ابی داود) وسائر اجزاء حديثه يني استساخ ايديور ایدی . علم حديثک فروغندن اولان رجال حديثک تراجم احوالی و ديگر اقسامنی او کرندی . وقرآن کریمی حفظ ايله فقه ونحو اوقودی . وچوجق ايکن نحو ده تام بر احاطه يه مالک اولدی . و بوندنصکره کنديني تماميله تفسيره ويروب بو عامده مرتبه قصوايه واصل اولدی که (ابن تيميه) بوتاريخده هنوز اون واونبش ياشلرته بولتيور ایدی . بوسنده ايکن محافل علميه ده کی مباحثاته اشترک ايديور و علم ايله بنام اولان کبار علمانک نظر تقدير

[١] (دمشق) ک حنفی قاضيسی (شمس الدين ابن الحريري) (ابن تيميه) حفته ترتيب ايتمش

اولديني محضرتده کنديسنی بوضورتله ثنا ايتمش ایدی

و حیرت‌لرخی جلب اییدیور ایدی . اون یدی یاشنده فتوا و یرمکه و آثار جمع و تألیف ایتمکجه باشلامش ایدی پدرینک و فاتنده یکریمی بریاشنده بولنان (ابن تیمیہ) بوتاریخندن صکره و وظیفه تدریسه ابتدار ایلدی .

وجمه کونلری کرسیده یالکنز محفوظاتنه استناداً (کتاب عزیزی) تفسیره باشلادی که انشای تقرر و افاده ده هیچ توقف ایتمور و سوزلرنده هیچ برپوروز بولنمور ایدی .
 مأخذمن اولان (الدرر الکامنه) سنده (ابن حجر) شویله سونیلور : (سرعت استحضار و قوه خیال و منقول و معقوله توسعه و ساف و خالف مذهبلرینه اطلاعده شایان حیرت براده ده ایدی .

علم و دین عالمسندن ظهور ایتمش اولان (ابن تیمیہ) ابویتلرندن پک قوتلی بر تربیه آلمش ایدی . بنابرین هر حال و کارنده حق و استقامتدن انحراف ایتمور و چوققلغنده اک مکمل بر تربیه دینییه حسن مثال تشکیل اییدیور ایدی . (۶۹۱) ده حجدن عودت ایتمدیکی تاریخنده بلا منازع علم و دینک امامی اولمش ایدی . (ابن تیمیہ) نک بو امامت و ریاستنی چکهمینلر وار ایدی . بناء علیه (۶۹۸) ده (عقیده حمویه) سی مناسبتیله فقهادن برزمره علیهنه حرکته باشلادیلر . شافیه قاضینک نأبی (امام الدین القزوینی) و برادری (جلال الدین) بوحرکتک اوکنی آلمق و بعدما دخی و وقوع بوله حق دیکر برحرکته مانع اولمق ایچون (ابن تیمیہ) نک علیهنده بولنانلری تفریر ایده جملکرخی اعلان ایتمیلر . فقط علمهدارلرینک حرکتنی توقیفه بو اعلان کافی کلدی . مع منافیه مهدازلری دخی بولنره قارشو مقاومتدن کری دورمدیلر و حتی تعرضی حرکترلره کچدیلر . (ابن تیمیہ) نک شخصییتی اطرافنده کی موافق و مخالف حرکترلرک آسایش مملکت اوزرنده تأثیری کورلمسکه باشلادی . و شافیه قاضیسی (نجم الدین ابن صصری) کندی کندیسنی عزله مجبور اولدی . والی آسایشی تأمین مقصدیله مسائل دینییه حقتنده مناظره نی صورت عمومیه ده منع ایتمدی . و نهایت والی ده عاجز اولوب کیفیتی مرکز حکومت اولان (قاهره) یه بیلدی یرمکه مجبور اولدی . (قاضی نجم الدین ابن صصری) و (ابن تیمیہ) مرکز حکومتی ایستلیدی . و ایلك دفعه (۶۹۸) ده وقوع اختلافک صورت جریانی صورلدی .

(پیرس الجاشنسکیر) و مالکیه قاضیسی (زین الدین بن مخلوف) (ابن تیمیہ) علیهنه قازانیامش ایدی . [(قاهره) ده بولنان (نصر المبنجی) نامنده کی بر ذاته محی الدین ابن

عربی حضرت تلرینک طرفداری اولمسندن طولای (ابن تیمیہ) اولجه عتاب آمیز برمکتوب یازمش ایدی که (بیبرس) ک حرمت ابتدیی بو ذات (بیبرس) ی (ابن تیمیہ) علیهنه تحریک ایتمش ایدی . [

قاهره نك حنبلیه قاضیسی بولنان (شراف الدین الحرابی) ایسه قدرت علمیه دن محروم اولدیغندن (ابن تیمیہ) علیهنه احضار ایدلمش اولان حرکتیه اتباعه مجبور اولمش ایدی . (دمشق) ک شافیه قاضیسی (ابن تیمیہ) جماعتدن بر چوق کیمسه لر ایله برابر (قاهره) یه کلدیلر (قاهره) نك مالکیه قاضیسی مذکور (زین الدین بن مخلوف) (ابن تیمیہ) یه برسؤال توجیه ایتمدن درحال کندیسی (قاهره) قاعه سنک بر برجه حبس ایتدیردی . فقط (ابن تیمیہ) یی زیارتخیلر اکسیک اولیور ایدی . بونک ایچون قلعه برجدن مخزنه نقل ایتدیلر . (دمشق) قاضیسی (نجم الدین ابن صصری) (دمشق) ه دوندی و (ابن تیمیہ) طرفدارلمی یاپانلرک شدیداً تجرئه ایدیله جکنی اعلان ایلدی .

(بیبرس) ک خلافته اوله رق (سلار) (ابن تیمیہ) یی التزام ایدیور ایدی . بونک ایچون شافیه دن ملکی قاضیلرینک رأیلرینی آلوب (ابن تیمیہ) نك حبسدن چیقارلمسینی دوشوندی . قاضیلر بعض مسائلده (ابن تیمیہ) نك فکر آرجوعنی شرط قوشدیلر کندیسنه بالدفعات خبر کوندرلدی . فقط (ابن تیمیہ) اصلا روی قبول کوسترمدی . (سلار) ک تأثیریه اولمیدر که قلعه محزنندن تکرار برجه نقل ایلدی . برمدت صکره حریتی اعاده ایلدی و (قاهره) ده اقامته باشلادی . (حکم) صاحبی مشهور (تاج الدین ابن عطا) نك اطرافه طولان ایتمش اولان مشایخ طرق (ابن تیمیہ) نك بونلره توجیه ایتمش اولدیغی انتقاد اتدن متأثر اوله رق کندیسندن شکایتیه باشلادیلر [*] بوندن طولای پوسته تاناریله اداره (دمشق) ه کوندرلمش ایسه ده مالکیه قاضیسی مذکور (زین العابدین بن مخلوف) تولوم درجه سنده خسته اولسنه رغماً بر دعوا بهانه سیله (ابن تیمیہ) یی (بلیس) دن کری چویرتدی . و (دیلم) محله سی حبسخانه سنده حبس ایتدیردی . و (۷۰۹) زه قدر بو حبسخانه ده قالدی . و (۷۰۹) ده تکرار نائل سلطنت اولمش اولان (ناصر) (قاهره) یه کلوب کندیسیله بتون مخالفلرینی باریش دیردی و بالآخره (ناصر) ایله برابر غزنا نیتیه شامه توجه ایتدی سنلردن بری کندیسندن آیرلمش اولان طلبه همشهریلری کندیسنی پک بیوک احتفالات

[*] (ابن تیمیہ) (منهاج السنه) نام کتابنک دردنجی جلدینک یوز النجی صحیفه سنده یازدیغی وجه اوزره بومشایخ ایجریسندن بعضیلری (ابن تیمیہ) نك سوزلیله طریقتلردن رجوع ایتشلر ایدی .

ایله قارشیلادیلر . (ابن تیمیه) حیاتده بولتان والدهسنه وطلبهسنه قاوشدی . (۸۱۹) ده ینه بر مسأله علمیهدن طولای فتوادن منع اولتوب (دمشق) قلمهسنه حبس ایدلدی . و (۷۲۱) ده چیقاریلوب (۷۲۶) ده ینه دیگر برمسأله علمیهدن طولای تکرار حبس ایدلدی ایکی سنه صکره یعنی (۷۲۸) ده محبسده ترک حیات ایدلی .

مادحلری آرهنده کمالالدین زملاکانی و ابو حیانی کوره بیلیرز . (ابو حیان) (ابن تیمیه) یی (قاهره) ده ایلك کوردیکی زمان کندیسنه مقتون اولمش (کوزلوم بونک کیسنی کورمدی) دییه حقنده کوزل برقصیده مدحیه یازمش ایدی . فقط بوایکی ذاتک ایکیسنی ده اثنای مباحثانده (ابن تیمیه) کندیلرینی شدته مغلوب ایتمش اولدیغندن بالاخره علمیه دوغمشلر ایدی .

(امام ذهبی) دییورکه : مرهانکی برمسأله یی محاکمه ایتمک باشلانجه محاکمه سنک قوتنه و معلوماتنک وسعتنه حیرت ایتمک قابل دکل ایدی . شرائط اجتهادک کندیسنده بولمسنه نظراً اجتهاده حق وار ایدی . کندیسی قدر آیات لازمه یی سرعتله استحضار ایله مسأله یی تنویر ایدن دیگر برکیمسه کورمدیم سنت کوزلرینک اوکنده و دینلنک اوچنده ایدی . تفسیرده خارق العاده ایدی . لوم لائمن اصلا جذر ایتمه رک هر زمانده و مکانه حق و حقیقی سویلر ایدی . کندیسی طائیانلر کندی حقنده کی بوسوزلرمی آز کورورلر . طائیمان و یاخود طایمق ایستیمیلر افراط ایتمش اولدیغی سویلرلر . بی له دارلرینی ده ، علمدارلرینی ده کورنلردیم .

ینه (امام ذهبی) دن (ابن تیمیه) نک اشکالی دخی اوکره نیورز : « آق یوزلی سیاه صاجلی و سیاه صقاللی ایدی . صاجلری قولقلرینک مملرینه قدر اینر ایدی . کوزلری کله سز قونوشان ایکی لسان ایدی . اوموزلرینک آره سی کنیش و سسی گور ایدی . بوی اورتا ایدی . قرائتی سریع ایدی .

کندیسنه حاد طاری اولور ایدیسنده حدتنه غلبه ایدر ایدی . اثنای مباحثه ده خصمنه شدته سوز سویلدیکندن حقنده جلب عداوت ایدر ایدی . اکر خصومته براز لطف ایتمک طریقی التزام ایله ایدی جمله یی کندیسنه ربط ایله بیلیر ایدی . چونکه کبار علمانک هپسی فضیلتی معترف ایدیلر .

دین ایله تلاعب ایتمز و انفراد ایتمیکی مسأله ده لاعن علم حرکت ایلز ایدی . کیف ماتفق

اطلاق لسان ایتیموب هر سوزنده قرآن
 ویا حدیث ویا قیاسی ایله احتجاج
 ایلر ایدی. دیکر انمه مجتهدین کبی خطا
 ایتیش ایسه براجر واصابت ایتیش ایسه
 ایکی اجره نائل اولسی مراسم الهیه دن
 مأمولدر. وفاتنده (دمشق) جامعنده
 نمازی قیلندی جنازه سنده بولنانلر اک
 آشاغی اللی بیک کیشی ایدی . «
 وفاتنده بر چوق شعر ا وعلما
 طرفدن حقنده مرثیه لر و قصیده لر
 یازیلشدر . آتیده کی شعر ، حقنده
 سویلنلمش اولان بر قصیده در .

صیریه سرای

کیجه ... کوکرده پوصول بر مهتاب ؛
 ایدیور تاحریم قلبه خطاب !..

دیکلدم بوشلغک دهرین سستی ؛
 یولایور ماورایه بسته سنی .

آه اونوتدم او آنده دو یغوم نه؟! ..
 صانکه اوچدم بولوظلرک ایچنه !

ٹولو بر حسله کوز سوزه رکن آی ،
 چوکدی بردنبره بوصیرجه سرای !..

حسن عالی

ماذا يقول الواصفون له   وصفاته جلت عن الحصر
 هو حجة لله قاهرة   هو مبتلى اعجوبة العصر
 هو آية في الخلق ظاهرة   انوارها اربت على الفجر

« آنی وصف ایدنلر نه دیه بیلیرلر؟ - اوصاف و محامدی حد و احصادن بیروندر .
 او جناب حقک بر حجت قاهره سیدر . عصرک اک شایان تعجب بر مبتناسیدر . او ؛ خلق
 آره سنده بر آیت ظاهره درکه انواری انوار فجره غلبه ایتمشدر . «
 آناری بک چوق اولوب بمضیلری اخیراً مصرده طبع ایدلمشدر .

دار الخلافه مدرسه سی صحن قسمی مدرس لرندن

محمد شرف الدین

شیخ سهروردینک حیاتی

اصل برعائله اینچنده و یوکسک بر محیط علمی ده دنیا به کان شیخ شهاب الدین سهروردی جو جوقلفنی متفکر و عالم ذوات آراسنده ریاضات و مکاشفاته سالک اولانلرک تربیه سی آلتنده کچیریش و تحصیل ابتدائینی عالمیسی زردنده اکیال اتمشدی . [۱]

شیخک داها کنج یاشده اکیوکسک معلومات فلسفیه ایله مجهرودرین بر عشق استعراق، جوشعون و عاصی بر هیجان صوفیانه ایله ممتاز اولاروق صحنه به چقمه سی ایلك دورده الیدی یوتریه روحیه و استعداد فلسفیه ایله ایضاح ایتمک ممکندر . یوتریه سوقیله درکه شیخ اختصاص ایچون سیاحته چیقدیغی زمان کندی مسلکینی انکشاف ایتدیره جک یوللری تعقیب ایتمش و تصوف ایله کلامیات آراسنده و حتی فلسفات ایله نقلیات آراسنده مابینجی دولی ایفا ایدن ذوانک محیط عرفانه دوغرلشدی . فی الحقیقه اوزمانلرده آذربایجانک مرکز علمیه سی اولان « مراغه » ده بیوک بر مکتبک باشنده بولونان امام فخرالدین رازینک خواجه سی « شیخ مجدالدین جیلی » نک شهرت علمیه سی آفاق طوتمشدی . عین زمانده جیلک (عراق عجمک) علمی و فلسفی مرکزی اصفهاده (شیخ ظهیرالدین فارسی) نک فلسفی و تصوفی تدریساتی علما مجلسلرنده دالغالا یوردی .

سهروردی، کندنده درینلشمک احتیاجنی حس ایتدیکی زمان سیاحت ایده جکی منطقه یی تعیینده مشکلات چکمدی، اولامراغه نک یولنی طوودی . و شیخ مجدالدینک دائرة تدریساته کیردی . بوراده مختلف شعبات علومه و خصوصیه حکمت و اصول فقهه صرف مساعی ایتدی [۲]

و بو ایکی علمده آقرانه فائق اولاجق بدرجه ده یوکسلدی .

[۱] اسکی کتابلرده کچن تحصیل ابتدائی تمیرندن ، اوزمانلر تدریسی مشروط اولان بتون درسلی اکیال ادوب آجازنامه آلتجه به قدر اولان مدت تحصیلی آکلامق ایجاب ایدر . او زمانک اصولنجه طلبه بر خواجه به انتساب ایدر و اونده اکیال نسخ ایدر ، صوکرآ حدیث و تفسیر یاخود فلسفه اختصاصی ایچون سیاحته چیقیلیر و متخصص علما آرانیر یاخود بیوک شهرده مشهور علمانک درسلیته دوام ایدیلیر مع مافیله اوزمانک اختصاصیه ده بوکون بزم قولاندیغمن معناده دکلدیر تحصیل ابتدائی تمیری بوکونکی معناده اولدیغنی کبی .

[۲] حکمت بوراده فلسفه دیمکدر . مع مافیله فلسفه اوزمانک تلقیسنه کوره حکمت طبیعه ، حکمت مابعدالطبیعه دیه ایکی قسه آریلیر و مابعدالطبیعه تمیری اُلهايته حصر ایدیلیردی . ماهیت

اوزمانلر علمانك ، خصوصی اجتماعلر عقد و علمی مسئلهلری مناقشه ایتملری عادت ایدی . سهروردی بوجلسلرده مظفر اولیور و قدرت علمیه سنی اثبات ایدیوددی . شیخک بالآخره حلیده ، شامده او مملکت علما و فقهاسنه قارشلی حتی امرأه حضورنده بالالترام قورولمش امتحان مجلسلرندنه فقهی مسئلهلر مناقشه سنده قازانا جنی قاهر ، موفقیتلر ، مراغه ده کی بوتحصیلنه مدیوندر . شهسز شیخ اصول فقهه دائریازدینی اثر مشهورینی بوانسانده مراغه ده یازمشدر . چونکه مراغه دن صورکه شیخ اصول فقهه ایله اشتغال ایدم چک بروقت بولاماش و دایماً فلسفه و ریاضات ایله اشتغال ایتمشدر . بوندن صورکا شیخک اصفهانه ظهیرالدین الفارسی زدینه کیتدیکنی کوریوروز . اوراده ظهیرالفارسیدن ابن سهلان ساونک «بصار» نی او قودی . [۱] تکم شیخک بر چوق آثارنده بصار اوزرنده خلی تفکر ایستدیکنی کوستره چک چوق آمارلر واردر .

ایشته سهروردی فلسفی و اشرفی تربیه سنی بورادن اعتباراً مکملشدیرمش و شهرزورینک تعبیرنجه فکری استقلال و انفراد ملکک سنی قازانمش و بورادن اعیاراً ریلسوف اولارق صحنه یه چیقمشدر . بودورده و بونی متعاقب زمانلرده شیخ کرک آذربایجان شهرلرنده و کرک عجم بلده لرنده خلی جولانلر یامشدر . صوفیه دن معروف ذوات ایله مصاحبت ایتمک آرزوسیه

اجسام ، ماده و صورت ، عرض و جوهر بخیلری طبیعیتده تدقیق ایدیلیدی . علم طب علم نباتات و حیوانات و سائر طبیعیات اقسامندن عدایدلدیکی جهته هم دوقتورلر . هم فیلسوفلر حکیم نامی ویریلیدی اوزمان فیلسوفلرینک دوقتور ، دوقتورلرینک فیلسوف اولاسی بوایکی سلسله علومک بر علم عدایدلرک برابر تحصیل ایدلر سندن منبشدر .

[۱] بصار ، فلسفه و منطقه طائذ غایت کوزله برکتابدر بونک منطق قسمی بورالرده منتشر اولان منطق کتابلری کی قورو و جانسز دکلدیر بوجهی کورهن مرحوم شیخ محمد عبده بو اثری مصرده طبع ایستیرمش و ترجیحاً ازهرده تدریس ایتمشدر . خاطرمدم قالدیفنه کوره بوکابک باش طرفنه شیخ محمد عبده بر مقدمه یازمش اثر و مؤتیق حقنده کافی معلومات اولدیغنی سوبلشدر . حالبوکه صوان الحکمه ده حتی شهرزورینک تاریخ حکما سنده ابن سهلان ساوی حقنده تفصیلات و اثر حقنده ایضاحات واردر . شیخک بو اثری او قودیغنی کوسترن منبع شهرزورینک تاریخ حکما سیدر بوجهی کوسترن سطرلری عیناً ترجمه ایدیورم : « شیخ سهروردی اصفهانده نیم استیجاریه نظرأ ، الله بیلر اما ، ابن سهلان ساونک بصارنی ظهیرالفارسیدن او قودی . » بونقطه کوستریورکه شیخ اصفهانده اوزون مدت قالمشدر . شیخک مراغه ده اوزون مدت قالدیفنی کوسترن نقطه ی ایسه طاشکوپری زاده «مفتاح السعاده» ده قید ایتمشدر : شیخ مراغه ده حکمت و اصول فقه علملرنده اقرانیه فائق اولونجه قدر تحصیله دوام ایتری دیورکه بو شیخک اوراده اصغری ایکی سنه قالدیفنی تخمین ایستیرر شیخک کرک اصفهانده و کرک مراغه ده قالدیفنی زیمانلرک تدقیقنده کی فائده بونی تعقیب ایدن حاشیه ده کوریلر چکدره .

یوسف لر تعدد ابتدی . و کبار منصوفه ایله کوروشمک فرصتی آلدی ابتدی و ادنلردن خیلی استفادلر ابتدی . عین زمانده خلق ایله تماس ایدر . و اولرک روحیاتی تدقیق ایدردی [۸] بتون بوندقیقتانندن و سیاحتندن آلدینی درس لر نتیجه سنده شیخ کندنده یکی رافقک بشری اولوق قدرتی کورمهک باشلادی ریاضانه داللی ، خلوته چکیلدی و تفکرانه قوبولدی .

ایشته شیخده مکلفه قدرتی بوآدن اعتما . آباشلار و شیخ آرتق باشقه بر ففک آدمیدر .

[۹] شیخک آذربایجانده و جبل طرفلارنده سیاحت ابتدکی یرلی قیده لزوم کوردمم شیخی تبع ایدنلر و بالخاصه اونک الصمیمی پرستشکاری اولان شمس الدین شهرزوریده بونلری قیداته مشلردر مع مافیله آتارینک بر جوق یرنده از جمله « حکمة الاشراق » نامنده کی شاه آئزنده برکون آذربایجانک شهرنده ایدم خلق ایله کوروشیوردم بازار محلنده ایدم اوصیرالرده خلق کورک بوزینه باقغه باشلادیلر هرکس ایله برابر بنده باقدم عالم مثلاً آچیلدینی و او علوی عالمک مختلف صفحاتی سیرایتک و بوبر ساعت قدر دوام ابتدی دیور . کذا ، بنه حکمة الاشراق عالم مثال بحثنده عجم بلادندن ... شهرنده ایکن بکابر حال کلدی اوراده عالم مثالی تماشایه باشلام و یاننده کیلره کوستردم ، اونلرده و ایضاً کورمشلردی دیور آردستانده مختلف یرلده دولاشدینی و « میا » شهرینک بازار محلنده بنه بوترزده حادثلر وقوعه کلدیکنی و الخ قیدایدیور . کوربیورز که بونلر بزده شیخک آناطولیه کچمدهن یعنی فرات نهرینی کچمدهن اول اوزون مدت اورالرده قالدینی کوستر شوالده سلجوق تاریخارینک سلطان قیلیچ آرسلانک حیات خصوصیه سنی تدقیق ایدرکن سلطان مشارالیهک فساد اخلاق ایله و دینی مبالا تزلقله اتهام ایدله سنده شیخ شهاب الدین سهروردینک تأثیری اولدینی ایما ایدمک برطرزده داورانمالری دوغری دکدر چونکه شیخ یوقازیده تدقیق ایدلدیکی وجهله ۵۵۳ تاریخنده دوغمشدی ایلک دورّه تحصیلیه سنی ۱۵ یاشنده اکال ایتمش اولسون ایکی سنهده سراغده چالیشیور اون یدی یاشنده اقرانه قائق اولیور اصفهانده کی تحصیل و عرض ابتدیکم سیاحتلرده داخل حساب اولورسه حق مورخلرک ادعای و وجهله تاریخ ولادت ۵۵۰ اولارق قبول ایتسهک بیله ۵۷۰ دن اول آناطولیه کچمک احتمالی یوقدر حالبوکه نورالدین آتابک زنگینک سفیر مخصوص ایله سلطان قیلیچ آرسلان کوندردیکی معهود مکتوب ۵۶۸ تاریخنده یازمشدر بو مکتوبده نورالدین ، قیلیچ آرسلان سفیریمک حضورنده توبه کار اولمیسک دینه و اخلاقه رعایتسز لکده بولونمایه جفکه مین ایتمیسک دیمشدی دیمک که قیلیچ آرسلانک سراینده فلسفی فکرلر ۵۶۸ تاریخندن اول باشلامش و شیوع بولمشدی بو تاریخده ایسه شیخ سهروردی هنوز اون بئش یاشنده ایدی ۱۸ یاشنده قبول ایتسهک بیله آز بر زمان ایچنده برکنجک سرایله کوروب فلسفی تأثیرلر باباییله جکئی قبول ایتمک ممکن دکدر اوت شو جهت دوغریدرکه شیخ سهروردی قونییه کلدیکی زمان حسن قبول کورمش و سرایده بیوک بر حرمت قازانمشدر سلطان قیلیچ آرسلان و اون ایکی اوغلی بالخاصه شهزاده بریقارشاه و وزیر نامدار امیر کمال الدین کامیار فلسفی تربیه ایله مشبوع ایدیلر . لزومی درجهده فکرأ حاضر لانتشدیلر و سهروردی بونلر اوزونده اجرائی تأثیر ایتمشدر . بوندن ایسه اتهامات مذکوریه سهروردینک سببیت و پردیکئی استمخراج ایتمک دوغری اولاماز ،

شیمدی شیخی بوماهیتی ایله تدقیق ایتک و افکار حرکاتی بوقیمتی ایله اولچمک و نتیجه لرینی کوسترمک لازمدر . لکن بوندن اول بحی تماملامش اولق ایچون شهرزورینک مطالعه سنی نقل ایده لم: شیخ سهروردی فیلسوفلرک مقاملرینک غایتلرینه و اولیانک مکاشفه لرینک نهایتلرینه واصل اولمشدر فلسفه عملیه سی خصوصنده سابقین اولیندندر مسیحی الشكل ، فاندیری الصفتدر [۱] اونک اوله ریاضاتی و ارایدی که زمانک یتیشدیردیکی انسانلر اوصورتله ریاضاتدن عاجزدرلر هر هفته بردفعا افطار ایدیوردی و طعامی اللی درهمی کچمزدی فیلسوفلرک بتون طبقاتی آرانسه بوندن زاهد و دها افضل کیمسه بولونماز . دنیایه التفات ایتمزدی . اوکا اهتمامی آزدی کیه جکنه و یه جکنه مبالات ایتموردی ، شرف ریاسته قولاق اصمازدی بعض زمانلر جکت کینیر و باشلی قیرمزی ، اوزون اولوردی . بعضاده باشنه یامالی بر خرقة پارچه سی اورتردی ، صوفی قیافتنه کیردیکی زمانلرده اولوردی ، عبادتی اکثریا آچاق ، صبا حلامق ، الهی عالمی دوشونمک دن عبارت ایدی خلقک رعایتنه آز التفات ایدر سکوتی التزام ، نفسی ایله اشتغال ایدیوردی . آهنگی ، جنبشی ، (جماع) نعمات موسیقیه یی سه وردی . صاحب کرامات و آیات ایدی .

صحن مدرسه سی فلسفه و اجتماعیات مدرسی

بوصف ضیا

[۱] سابقین اولین قیدندن قدیم یونان فیلسوفلرینی فیثاغورت ، أمیدوقلس و افلاطونی قصد ایدیور ظن ایدرم مع مافیه سابقین اولین اولق اوزره هر مزو ایرانلردن بزرجمهر و ساثرده کوسترلدیکی واردر . مسیحی الشكل قیدی ایسه صوفیه نک آ کلایجینی بر شیدر ، سالک بعضاً حال استغراقده کئندنن کچر و کئندینک عیسی ایله متحد اولدیغنی حس ایدر . و بو حالنده او ، عیسی کی خسته یی آبی ایدر . و نفسیه حیات و پرر مسیحی الشكل اولانلر قلندر مشرب و هضمکار اولورر صبور و متحمل و ایچین ایچین جوشغون بر حاله درلر و مثلاً موسوی الشكل اولانلر غضوب و عزمکار داما مادی وجدی اولورلر . و شبهه سز بو تعریفلر لفظی و ظاهری در .

بیدبازره قدر

- ۱ -

غزلارمندن بر قدح یایدم ، و سوکیلی یه بو قدخله شعرلریمک شراخی صوندم . خیالارمندن بر تول
 آوردم ، و سیاه ، کولکلی کوزلره قدر این قمرال صالمک کاکلیرینی بو ایجه وتترک توللره آوردم .
 هنجق قلمندن بر شرق بستهلم . و بو ألم نغمه سنک دالغله یله سوکیلی نك خیر بین کولکلی اوقشادم .
 کرز یانلرمدن بارلاق عکسلی بر کول بریکدیکیدردم ، و بو کولک کنارده آلتین تشبیهلردن
 بر طاراقه سوکیلی نك بلور ارموزلرینه دوکران قمرال صالمیرینی طارادم . و نهایت مرثیه لرمندن
 بر کفن یایدم ؛ و زواللر ، قبریق و جردیغی بو کفنه بورویه رک اضطرارلرمدن بر مزاره کیردم .

- ۲ -

دون آقشام اوزاقلرده بر علو بارلیوردی . بو دوکدیریجی قیش کیجه سی کوکنک صوغوق
 و سیاه کوکسنده میلونلرجه قلبدن آقان بر قان درمی قزیلغیله آتشلر یاییلور ؛ قارا کلق ،
 اسرارلی داغلرک یاماجلیرینی صاریوردی .

اوزاقلرده بر یاقنین واردی ؛ باطان کونش کبی ، چیرینازق سون قلم کبی صوک چاربتی لری ،
 صوک تترک و اولکون نفسلریله بر یاقنین واردی .

قالین بالطومه بورونه رک ، باستونمه دایانارک جهنمک بو یکی فیشقیراق دلکینی ، بو یاقیجی
 اولدییریجی بجه یی - وارلغنه او قدر چوق یاقین اولدینی ایچون - کورمه کیتدم .

دیشاده سیاه اولوم کیجه سی غضبه هایقیرارق ، قودورق آتشدن و علودن آغزیله ، قورقونج
 روزکاری اوفلیوردی . قارا کلق یولده ایلرکن ، قولاقلمده یورغون اینتیلیر اوغولدادی .

یپراقاری دوکولمش قورو ، چیبلاق آغاچلر ؛ اوزون سرویلر روزکارک آجی نفسیله چتیردایارق
 ایکیلدیکه مزارلردن چیقمش اسکاتلرک اسرارلی فریادینی خاطرلاتدیلر . و بن بو نهایتسز اولوم
 دکزند بریجک حیات ، صوک تتره یین وصولویان ایشیق ، اوزاقلرده علولره چرینان قلبی کورمه کیتدم .

شو داغینق سطرلی قارالارکن عقلم کبی وجودمده بریشان . قوللم یورغون ، آلم آتله یاییور .

زواللی دفتر ! ییلیورمکه سن هیچ برشیئک . صازی بکنلی کاغدلرینک عمری بلکه بدن دها
 قیصه در . بلکه برکونستی شو اوجاقده یانان آتسه آتارم ؛ کوزلریمک اوکنده غیب اولورسک . یاخود

اولاییلیکه بدن فضلہ یاشارسک ، و شاید سکا بی صوردارلره « بر انسانک قلبیم ، دیرسک .

سومن اضطراب چکن و اولن بر انسانک قلبیم . » نه ضرر وار ، ایستر اوقونسون ، ایستر

یچاورملر کبی یره آتیلین . اگر سنی یالکنز بونک ایچون یاشاتمیش اولسه یدم شمدی هیچ

دوشونمدهن شو اوجاغه آتیورردم . فقط امید ایدیورم ؛ قورقوبله ، حساترسلرکله بلکه دیورم .

بن ابدی قاراکلرله دالقدن صوکر ا خیالی خاطرمدن غیب اولمایان ایجه ، بیاض پارماقلسنک

صولغون یپراقلریکی چورلر . بلکه دیورم ، کولکی ابدی ماتمه صوقان آلا کوزلر سطرلرکده

برنامه اولسون دولاشیرلر . اوزمان سن کوچک بتدیکی قدر فریاد ایت ، باغیر . سوبله که بوداغینق

بریشان سطرلر ، بریشان برقلبک عسلرلیرد . و اوزواللی قلب بتون حسلرینی ، بتون دیونولرینی دوکدی .

اوداغینق ، آواره حسلری قانیهرک ، مصرعلرک آراسنه صیقیشدیرارق سکاسوسلی برده مت

ویرمک ایسته مه مشدی . ذاتاً ایسته به مزیدی ده .. زواللی صولفون یاپراقلا ! فریاد ایده رک سویله ییک اوانصافسز روحه . ییکارلینی توکنمز بریانیندن آلان کوککک، سطرلری بکزدده کی عکسی شاید کافی درجه ده حرارتی دکلهسه؛ یالوارارق، عین ایده رک سویله ییک اوانصافسز روحه که بوقیاحت حرفلرک و کلهلرک درر . بوقیاحت اونلرک درر . چونکه کوکلدن پرلری و کوکلری طوتوشدیر اچق قدر طاشارق دوکولن حسلرم، کلهلرک دوکدیر ییچی یوزنه دوشدجه صوغودی و صیجاقلنی غائب ایدی .

قطط خایر، خایر، اینتامام بن بوکا . صفاق بویه برشی سویله مه ییک ، ای پریشان و داغینیق سطرلر ! چونکه یالان سویله مش اولورسکنز . چونکه کوکک پرلری و کوکلری طوتوشدیر اچق قدر طاشارق دوکولن حسلری امین اولک که کلهلری ده طوتوشدیدی ، اونلری ده قیزیل علویه بو ودی ، اولورلر ابدیه قدر سونیه جکدر . اولورلر ابدینی طوتوشدیر اچقدر .

علمی ضحیا

(مثل اعلا)

کلامی :

قرآن کریم واحادیث شریفه دن استخراج ونوب دین جانیلمزک اساساتی تشکیل ایتکده اولان ؛ (مؤمن به) نامیله یاد ایتدیلمز [آمنت بالله الی] آلتی ماده جمه مک معلومی اولدینی وجه اوزره شعار اسلامد که دینی ، دینوی نه قدر فضائل اسلامییه وارسه جمله سی بو آلتی ماده تک ثمر ایدر .

بو امهات اغتصادیه مزک الک کوزل دلیللری نالذات قرآن کریم واحادیث شریفه موجود اولدیغندن اننه دین بوایکی منبع اصلیزدن هیچ بر صورتله خارجه حقیقه نه لزوم حسن اتمیه رک یالکیز بودلیللری بیان ایله اکتفا ایتمشر و یک مقبول وعین زمانده ده غایت منقول برحرکتده بولمشلردر . هر درلو خطا وقصور لرینه رغماً اسلامک وحدت فکر به سنی محافظه ایتش اولان امویلردن صکره عراقده تأسس ایدن حکومت عباسیه زماننده ذاتاً بوزولمه باشلامش اولان وحدت اسلامییه بتون بتون تارماز اولمش واورتایه درلو درلو مذهب لر حقیقه مش ایدی . بوضیراده کلامیونک نمر زقتری اولان ابوالحسن الاشعری حضرت تلری ظهور ایدوب اهل سنتک اقوالنی مدافعه به خصم مساعی ایله میدان آلمش اولان گونا گون مذهب لر ی توفیقه وبعضلرینی دخی اهل سنت اقوالیه توفیقه موفق اولمش ایدی .

کندیلردن صکره (ان مجاهد) وسائره کبی تلیدلری اشتاد لرینک اثرینی تمقین ایتمشلر و اشتاد لرینک طرفدار لرینی تکثیر ایتشلر ایدی . (ابوالحسن الاشعری) حضرت تلرینک تلامذه سنندن اخذ علم ایدنلر ایچنده یک مشهور (قاضی ابوبکر الباقلائی) ایکنجی (ابوالحسن الاشعری اولمش و (طریقت اشعریه) نک امامت مقامنی اشغال ایتش ایدی .

هو ذات عقائد دينيه بي اثبات صددنده عرضك عرض ايله عدم قيامي وينه عرضك ايكي زمانده عدم بقاسي وساژه كي مقدماتي اساس طوتوب بونلك اوزرينه دليللري ينا ايتمش ودليللرينه اساس اولان بومقدماتك بطلايله مدلوللرك دخي بطلاخي قبول ايتمش اولديغدن بومقدماته عقائد ايمانيه درجه سنده عطف اهميت ايتمش بونلري جرح ايتيمي عقائد ايمانيه بي جرح ايتمش كي تلقى ايتمش ايدى . بوزاتك مساعيسيله طريقت اشعربه ذروه كاله واصل اولمش ايديسده شوني اونوتماق لازمدركه اوتاربخلرده فلسفه ايله برابر تعليم ايديلن منطوق ، علوم فلسفيه نك آرز ، چوق عقائد دينيه مبانيق طولاييسيله كلامونجه خوش كوريلماكله كلاميون منطق قارشو لاقيد قالدقردن بعضاً قياتانك شكل وصورتلري ايبكر الباقلائي حضرت تلي دختي كتابلرنده غيرصناعي صورنده ايراد ايديبورايدى . بوزاتك معقبلى ايجنده الك مهم بر - يا اولوق اوزره (غزالي) نك استاذى (امام الحرمين) كوزيبورز بوتك (كتاب شامل) وبوتك تلخيص اولان (كتاب الارشاد) طريقت اشعربه نك يكانه كتابي اولمش ايدى .

بونلردن صكره منطوق انتشار ايله هر كس طرفدن اوقونمه باشلامش ووظيفه منطوق ترتيب فكري نك حق و حقيقتي استهذاف ايدوب ايتديكتك تعينى اولدينى آكلاشيلوب يالغز فلسفه ده دكل بالعموم علومه خادم اولدينى بيلنمش ايدى . بو ايكنجى دوره ده ميتشان كلاميون (امام الحرمين) و (امام الحرمين) ذان اولدى غللمانك توخيد ايتمش اولدقلى مقدماتي تدقيق ايله بونلك بر چوقلرينه مخالفت ايتمش اولدقلى كي (قاضى ابوبكر الباقلائي) نك قبول ايتمش اولدينى « منايج وادله نك بطلايله مدلولك بطلاخي لازم كلنى ، دخي رد ايتمشلرايدى (غزالي) ايله باشلايان بو ايكنجى حركته (طريقت المتأخرين) تشنيه اولمشدر . (غزالي) نك تعقيب ايدنلرايچنده الك زياده سايان ذكر اولان (امام فخرالدين الرازى) حضرت تليدر . برنجي بطى ناصل (قاضى ابوبكر الباقلائي) اكل ايتمش ايسه ايكنجى بطى ده (امام فخرالدين رازى) حضرت تلي اكل واستكمال ايتمش ايدى . غزالي ايله باشلايان (طريقت المتأخرين) ك دخي الك اساس قاعده لرى شو ايدى : « ظواهر نقليه ايله قواطع عقليه ، ادله سمعيه ايله ادله عقليه خلاصه عقل و نقل چاريدشه حق اولورسه عقل تقديم اولوب نقل تأويل ويا تفويض ايديلير .

دييورلر كه : عقل و نقل تعارض ايدرسه شو ايكي احتمال وارد . ۱ يا عددده كي موضوعيت بوفرديت كي تعارض تعييين ايله تعارض ايدرلر كه نه اجتماعلري و نه در ارتقاغلري

غزل

صانع کونز ، گيجهل دملری تعداد ایلر
هرگجن ثانیه برهائله انشاد ایلر
گولدیک هردمی برعصر سرور بیل که زمان :
شیمدی مسعود اولانی، صوکراده ناشاد ایلر
ایشته کون ، پیتدی ... باشلادی برلیل سیاه
بیلیمورسک که یارینلر نهل ایجاد ایلر ؟ ..
بن نهذوقیله سویندم ، نه غمندن بیلدم
بوجهانک که نهزوب ، نوزمگی معتاد ایلر !
قوتی گندی ایچندن آله بیلدگسه گووون ؛
یوقسه ایل دوستلوغی آنجیق سنی بریاد ایلر
دم کلیر حالگی روحت بیله ایتمز تقدیر
دوست ؛ بیلیمکه نصل درده امداد ایلر
اویله طاشمش که ایچم صدق آله و فیشقراق
برقیریق فی سسی لکن بی منقاد ایلر ...
کانون ثانی ۳۳۸

چبوغلی زاده : محمد صرغی

عقلاً ممکن اولماقوله عقل تقدیم
ونقل تأخیر اولونمق ضرورتی
واردر . بالعکس نقلی تقدیم ایله
عقلی تأخیرایدیر ایسه ک نقلک اصلنی
تأخیر ایتمش اولدیغمزده نتیجه
عقلی وهم نقلی تأخیر ایتمش اولورز .
زیرا برشینک اصلنی تأخیر اوشینی
دخی تأخیر دیمکدر . ۲ صاری
ویشیلک تعارضی کبی آره لرنده بر
حد نالت اوله رق تعارض ضدین
ایله تعارض ایتملری تقدیرنده
اجتماعلرینه امکان عقلی بوق ایسه ده
ارتفاعلری ممکندر .

بو قاعده نك اك سدتلی طرفداری
اولان (امام فخرالدین الرازی) دن
اول (غزالی) بونی (قاضی ابوبکر

ابن العربی) نك كندیسندن صورمش اولدینی مسأله اساس طوتمش ایدی . (قاضی ابوبکر العربی)
ایسه (غزالی) نك ویرمش اولدینی جوابلرک چوغنه مخالفت ایتمش و کندیسی ده (امام
الحرمین) و (قاضی ابوبکر الباقلانی) طریقتی اوزره دیکر اساسلر اتخاذا لیش ایدی .

بو تاریخیچه بی باعقدن مقصدی هر زمرة نك طوتمش اولدقلری آری آری
اصول و مناهج اولدینی وبالطبع بو اصول مختلفه به کوره طرز تلقیرک دکیشه جگنی
افاده درک مثلاً اصول متحده سنه نظراً قدری انکار ایدن فرقه بو بایده کی نصوصی
مشکل بوله رق تاویله فالقصار . جالبوکه دیکر بر فرقه به کوره بو نصوص محکم اولوب
هیچ بر تاویله محتاج دکلدرد . جبری اساس طوتمانرجه ده وعد وعیده دائر اولان نصوص
مشکل غد اولدینی حالده بو بایده کی نصوص بونلره مخالف احوال اتخاذا ایتمش اولانلره
کوره اصلاً مشکل و متشابه دکلدرد . هر زمرة علمیه نك آری آری اصول طوتمش

اولمیرینه بناءً بواختلافات مذهبيه او قدر چوقدر که سنه لرحه (علم کلام) ایله اشتغال
ایدلمش اولسنه رغماً بونکله تصحیح عقائد ایتمک هیچ برکیمسه ایچون نمکن دکدر .
یا لکنز کلامه الاول امام غزالی طرفندن ادخال ایدلمش وبالاخره معقلری طرفندن توسیع
واکمال قیلنمش اولان فلاسفه بی رده عائد مباحثک پک مفیدومهم اولدیغنی اعتراف ایتمک لازمدر .
اسلامی اولان حدسز وحسابسز مذاهب کلامیه به قارشو شو عسدره یا بیله جق یکانه
چاره - یوقاروده سویلدی کمز وجه اوزره بونلرک یکدیگرینه مخالف اولان اصول و مناهجک
تولید ایتمش اولدیغنی اختلافات کونا کونی بر اقوب قرآن کریمک منطق خصوصیسندن
آیریلماش اولان سلف مسلکنه کیتمکدر . چونکه نقول صحیحه اسلامیه عقول صریحه
انسانیه به تماماً موافقدر . نصوص دینیه مزده عقل ایله نقلک اساساً اختلافی یوقدر .
اختلاف نصوصده دکل نصوصی اثبات صدندنه اتخاذ اولتان اصولده در . قرآن کریمک
عقائد دینیه حقیقده کی ادله خصوصیه سی نقلی اولقله برابر عین زمانده ده عقلیدر .
خارجدن اصول اتخاذینه اصلاً لزوم یوقدر . نصوص قرآنی هم نص نقلی وهم اصل
عقلیدر . ائمہ دین مسائل توحید وصفات و اثبات معادده ؛ اصل وفرعک مساواتی (قیاس
تمثیل) و یا خود افرادک علی السویه تساویسی (قیاس شمول) ایجاب ایندیکندن مطالب
الهی ده یا تکافؤ و یا فساد ادله بی انتاج ایله حیرت واضطرابات تولید ایدن (قیاس تمثیل) ؛ (قیاس شمول)
استعمال ایچیب امهات اعتقادیه بی اثبات خصوصنده قرآن باهر البرهاند کی (قیاس اولی)
(مثل اعلا) لری استعمال ایدر لری ایدی .

شویله که : قرآن کریم عمومه خطاب ایندیکندن خاصه امهات اعتقادیه و بالعموم
شئون حیاتیه حقیقده بر حقوق امثال ضرب ایتمشدر . [ولقد قربنا للناس فی هذا القرآن
من کل مثل] که بونلرک کوزل ادله عقلیه اولقله برابر (قیاس شمول) و (قیاس تمثیل)
درجه سننده قالیوب دائماً (قیاس اولی) و (مثل اعلا) ذروه سنه یوکسلمکده در . ایشته
الله تعالی نک (ولله انثل الاعلی - الله ایچون مثل اعلا واردر . [کلام التهبسی مسلک
قرآنی بی اشعار ایتمکله برابر عین زمانده ده بزه (قیاس اولی) طریقله حرکتی امردر .
بوسبیله درکه [مطالب دینیه ده قرآن کریمک استعمال بیور مقده اولدیغنی (قیاس اولی)
و (مثل اعلا) لری تدقیق ایتمک مجبوریتندریز . بو یولده اک قوتلی ادیلرله یورویهن
• ابن تیمیه • اولدیغنی ایچون اونک تعقیب ایندیگی ایضاح طرز لرندن استفاد ایده رک یورویه جکزه .

دارالخلافه العلیه مدرسه سی صحن قسمی مدرس لرندن

محمد شرف الدین

قومی: قیرغیز - قازاقلر

قازاقلر، اون بشنجی عصرده، شیمدیگی «آق مولا» ولایتده ظهور ایدرک «بالقاش کولی» ایله «اصیق کول آراسنده بولونان صحراده برلشمشردی. بو واسع اراضی بونلردن اول جنکیز خانک طورونی «اوردا ایچین» ک زیر اداره بولونیور. «آق اوردا خانلی» نامی طاشیوردی. اسکیدنبری قیرغیز، نایمان، قاکلی، قاپچاق، چارلوق، میرکیت، دولات ناملرینی طاشیویان قبیله لرله داها کوچوک قبیله لر بو خانلنک زیر اداره سنده کی اراضیده اوطوریورلردی.

بو قبیله لر دائمًا قیرلرده جولان ایدوب یاشامقده وسواری اولارق کز مکده اولدقلرندن هپسینه بردن قیرغیز قازاق [۱] نامی ویرلدی و آرلرنده نه انفراد نه ده تفرد حسلری بولونمادیقندن بیوک بر کتله و باشلیجه بر قوم اولارق برلشیدیلر و بالقاش کولندن شمال غربی یه دوغری اوزانه رق توسع واورال شهرینه قدر امتداد ایدن اراضی بی تحت اداره لرینه آملشر و بیوک بر خانلق وجوده کتیرمشردی.

اون سکیزنجی عصره قدر دوام ایدن بو وضعیت یاواش یاواش کهوشه مکه ونهایت قیرغیزلرک «اولوغ بوزه» اورتیه بوزه» «کچی بوزه» اسملریله اوج شعبه یه آیرله سنه سبب اولمشدی بونلر آیری آیری اداره لر تأسیس ایدرک «سیمی»، «یدی سو»، ولایتلری اولوغ بوزه «آق مولا»، اورتیه بوزه «صیردریا»، «حزار»، «طورغای»، ولایتلری کچی بوزه قالمشدی.. «اورال»، «دولغا» و بحر حزر اطرافنده ساکن قیرغیز قازاقلرده «ایچ اوردا» یا حود «خان اورداس» نامی ویریلردی.

کچی یوزینک صوک خان «ابوالخیرخان» ۱۷۳۰ سنه سنده کندی اختیارلیله روسیه حکومتنه تابع اولدینی کچی اورتیه بوزه ۱۷۸۷ ده «آبلای خان» زماننده، اولوغ یوز ایسه ۱۸۱۹ ده «سلطان سه یوق خان» زماننده روسیه نک زیر اداره سنه کیرمک مجبوریتده قالدیلر.

قیرغیز قازاقلر شیمدی یه قدر ملیتی، غننه لرینی کمال اعتنا واهتمامله محافظه ایتدیلر لسانلری خالص وغایت زنکین تورکجه در. افاده مهرام خصوصنده اصلا کوچک چکمزلر اک مغلق فکرلری افاده ایدیه بیله جک مجرد کله لره مالکدرلر. برده چوق اورژنیال

[۱] روسلر سواری عسکرلرینه قازاق نامی بونلرک بینجیلک لرندن استعاره ایتشدر بونام تعیم

ایتشدر.

اولارق قیدایده لم که بونلرک سوزلری علی الا کثر سجع و فایه ایله مزیندره شعره فوق العاده استعدادلری و هوسلری واردر حکایه لر، افسانه لر ماصالدر، بیلیمجه لر اکثریتله منظومدر. آرالرنده (اوله کچی = شاعر) (جروجی = مداح) (باقسی = کاهن) لر بیوک برفوذه مالکدرلر. بونلر، طبقی اجدادیمز کچی (او) تعییر ایتدکلری کچهدن چادیرلرده اوطورورلر باشلیجه سوت ویفورت، قیمیزوات ایله تعیش ایدرلر. غایت قناعتکار، جسور، متحمل و غایت مسافر پروردلر.

علمه و علمایه فوق العاده حرمتکاردرلر. بر خواجه، معلم ویا طلبه کندیلرینه مسافر کلدیکی زمان بن مسافر ایده جکم دیبه مجادله ایدرلر. بعضاً بر معلمی پایلاشمق مسئله سنده ایکی قبیله آراسنده اوزون اختلافلر و منازعلر تحدث ایدر بوکا رغمأ الآن یوزده دو قسان بشی امیدر. اوقور یازانلر ایچنده اولدقجه عالم پک آذرر. بونکله برابر اورالرده دولاشان سورورلره میسیونرلره فارشی متاتلرینی محافظه ایتشلر و میسیونرلرک فعالیتی ثمره سزراقشدرلر. اسکی چار حکومتی انتشار معارف مانع اولدیفی کچی آروجه بوصاف تورک کتله سنی روسلاشدرمه چالیشردی و حتی روس چاری رسماً بونلرک مسلمان اولیوب شامانی اولدقلرینی اعلان ایتش وینه ثمره سز قالمشدی. بونلرک بتون بوجوملره مقاومت ایتهلرینک سری سجه لرنده و متاتلرنده در. بوکون آلتی میلیونه قریب تخمین ایدیلن بوتورکلرینه تمامایله حیات عرفاندن محروم و بر جوق مهالکه معروضدرلر.

تورکستانلی: رفعت

جغرافی:

بروسه شهری

حالا، مملکتیمزک یکی تحریر نفوسی یا بیلیمدیغندن بروسه نك حقیقی مقدار نفوسی معلوم دکلدر. صوک ییللرده استیلا، استخلاص کچی بر جوق انقلاب ووقایعه صحنه اولدی. مثبت، منفی مهاجرتلرله نفوس، مد و جذر کچی دالغانلندی. فقط صوک دفعه خرسیتیان عناصر، یونان اردوسیلره برابر قاچدقلرندن اکثریسی فرانسز اولق اوزره جزئی اجنیدن ماعدا، شهرده ۵۵ - ۶۵ بیک کیشی تخمین ایتک مبالغه اولماز.

حوالی تورکلرینک آز بر قسمی کوچبه یعنی چوبان حیاتی کچیرمکده در. بونلرک اک معروفی ارطوغرول سانجاغی داخانده چادیرده یاشایان قره کچیلی عشرتی در. قره

کچیلی نجیب خاص برتورک عشیرتی در. ابتدائی صفوت و قدیم عادت لرنی ترک ایتمه مشلردر. بر قسم نسلاً، قره قویونلیردن این تورکنلرده واردر. بونلر، وقتیه پای تخنلری قونیهده (سلطان روم) نامی آلتنده حکومت قوران سسلچوقی شهزاده لرینک چیتدینی عشیرتدر. قره کچیلی افرادی اسکیشهر، سکود، کوتاهیه، اسکیشهر طرفلرنده اوتوز ایکی کوی اشغال ایده جک قادر چوقدر.

حیات اجتماعیه. — بروسه لیلر، تورکارک عمومیتله حاز اولدقلری ذکا، چالیشقانلق، صبر، مهارتپرورک، جسارت کی اوصاف اخلاقیه و مزایای خصوصیه بی تماماً کوستر. مملکتک یرلی اهالیسی اجداده، ملی عنعنله فضله حرمتکار اولدقلرندن حیات خصوصیه واجتماعیه لرنده محافظه کاردرلر. «اهالینک سیاسنده سادکی، صفوت لمعان ایدیور. ناصیه لرنده بکارت روحیه لری اوقونیور. زمانک تأثیرات سیئه سندن بو محیطک آزاده یاخود خفیف صورتده مصاب اولدینی پک آشکار بر صورتده کورونیور. حال ابتدائیسنده طبیعت نه ویررسه آز چوق رضا کوستریلور. فضله شی بکله نیلیور. اهالی باالرندن آلدقلری تربیه و اصولی عیناً اولادینه تلقین ایتمکدن باشقه بر وظیفه دوشونیور.» [۱] بر اترده بروسه اهالیسی حقتده شویله دنیلور:

عثمانلی ایمبراطورلغنده هیچ بر نهرک اهالیسی بروسه لیلر قادر حلم، چالیشقان، سویملی دکدرلر. خصوصیه مسلمانلر صفوت قلبیه لری، اجنیلره حسن قبول واکرام کوستر مملکه تمایز ایدر. بوده بروسه لیلر حقتده اونوتولماز خاطرله وسيله اولور.

معارف و علمی مؤسسeler. — بروسه تورکیا مراکز علمیه سندن بری عداولته بیلیر. اوتهدنبری صنوف ابتدائیه و تالیه سیله، سلطانی، دارالمعلمین، عسکری اعدادیسی، صنایع، زراعت کی مسلك مکتبلرنی احتوا ایتمکده ایندی، عملی نظری ایپکجیلک صنعتی ایچون یگانه «دارالحریر» ده ۱۲۰۴ تاریخنده بروسهده تأسیس اولونمشدر [۲]. بروسه بی ایپکجیلک حالته قویتمده بو مؤسسهنک فوق العاده خدمتی اولمشدر. احصائیات بونی مکمللاً اثبات ایدیور.

شهرده متعدد ابتدائی رشدی درجهده مکتبلر واردر. اصول تدریس اعتباریله محتاج اصلاحدرلر. تقریباً یاریم عصره یاقین رفیق پاشانک بروسه والیلکی اثناسنده مرحومک

[۱] آنادولوده طنین: احمد شریف. ص: ۳۰. تاریخی ۱۳۲۵

[۲] Loguide bleu crisà Constantinople ص ۳۶۸

مولیه و شکسپردن ترجمه ابتدیی قیمتلی ا۱۰ اربنک ایلک دفعه بروسه ده یاپدی دینی تیاروده وضع صحه ایدلدیکنی تخطر ایتمک لازمدر .

صنعت . — بروسه تورکیانک ایپک صنعت و تجارتی خصوصنده الک بویوک مراکز صنایه سندن بری در . محلی ، مهم صنعت ایپکجیلک اولدیغندن تماماً فرانسه نکلون شهریه قابل مقایسه در . بروسه تاریخاً پک اسکی زمانلردنبری مهم ایپک استحصال مرکز لرندن بری اولارق کوزوکیور . ایپکجیلک تاریخی تدقیق ایدن لیونلی (Pariset) بروسه ده ایپکجیلک انکشافی ژوستینین زمانه ودها صوکراده فتوحات اسلامیه نکل ایلک عصر لرینه مصادفدر دیور . قدیمدنبری بروسه اوروپا پیاسه لرینه خام ایپک اخراج ایتدیکی حالده محل استحصالی بیلنیوردی . بو آنجق ۱۸۵۸ ده معلوم اولایلمشدر . بو تاریخدن اعتباراً بروسه ، تیمور طاش ایپک لری لوندرو ، لیون پیاسه لرنده رغبت ، شهرت قازانمشدر . بروسه ده ایلک حریر فابریقه سی کشادی ۱۲۶۱ (۱۸۱۵) . تصادف ایدر . ترقیات پک سریع خطوه لرله ایلرله یور . ۱۲۶۸ ده دیگر بویوک بر فابریقه آچیلدی . ۱۲۷۲ (۱۸۵۶) سکسان بش بویوک فابریقه ایشلیوردی . نسج ایدیلن قوماشلر چیچک ، نقش وسائر اعتباریه بر طاقم خصوصی اسملر آلیرلر : سلیمیه وسائر بروسه ده ایپک بوجکنک بنشمه سی ماده غداییه سی تشکیل ایدن دوت آغاجلرینک مذلول اولسندن در . ایپکجیلک بویوک برزوت منبعی اولدیغنی بیلن خلق سائر محصولاته غائد اراضی بی دوتلق حاله افراغ و بو آغاجلرک غرس وانکشافه فوق العاده اهتام ایتمکده در .

ترجیحا دلاری چوق ، یارقلری داها مغدی اولان (Mullicaub) جنسی دیکیلور . فقط ۱۸۶۹ ده سویش قتالی طریق بحر یسنک کشادی چین و ژاپون ایپک لری اوروپا پیاسه سنه یاقلاشدیردی . کرک بو رقابت و کرک ایپک بوجک لرینه عارض اولان مستولی خسته لقلری (قره طابان ، باغینلق ، به برین فلاشبری) ۱۲۷۳ - ۱۲۷۸ ده ایپکجیلکی محو ایتدی . $\frac{7}{1}$ میلیون کیلو ایپک استحصالی $\frac{2}{3}$ کیلویه دوشدی . فقط لونی پاستورک ایپک استحصالی ایچون کندینه مخصوص کشف ایتدیکی فنی بر اصولی (۱۲۸۳) سایه سنده خسته لقدن عاری تخم استحصاله موفقیت حاصل اولدی . ۱۲۹۲ ده خارجه ایپک سوق ایدلدی .

۱۸۸۱ - ۱۸۸۸ سنه لری آراسنده دوام ایدن اوزون تجربه لرندن صوکر بروسه ده حریر دارالتعلیمی آچیلدی حکومت کونا کون مسابقه لرله بو صنعتک ترقی به انکشافه یاردیم ایتدی . خلاصه بروسه تورکیانک ایپکجیلک مرکزی اولدیغندن بو صنعتک توسع وعصر یلشدیرلسی اقتصاداً پک بویوک فائده لر تأمین ایده جکدر . دیگر طرفدن

پاموق منسوجانه اعمال ایدیله بیلور . بو تقدیرده بروسه تورکیانک ساده (لیون) ی دکل ، عینی زمانده (مانچستر) ی ده اولماسنده هیچ مشکلات یوقدر . بروسه ده حریر و منسوجات صنعتندن باشقه کیندیکه تکامل ایدن خالیجینی کلیر . عربہ اعمال صنعتی ده یک مترقی در . دکرمنجیلاک ، ودباغنده نسبة ایلروده در .

قابلیجه لر . — بروسه نیک کو کوردی ، دمیرلی (چلیک) صیجاق صولری بوتون شرقه حائز شهرت اولدیغی هر کسجه معلومدر . رومالیلر قابلیجه لره اهمیت ویرمه مشلدر . حالبوکه بیزانسلیلر برایکی قابلیجه تأسیس ایتدیله . بوجله دن اولمق اوزره بروسه نیک غرب جهتنه تصادف ایدن صرتلر اوزرنده کوچوک برکوی تأسیس ایتدیله . بوراسی ، شیمدیکی (چکرکه — Pytia) در . بوراده کی صیجاق صو منبعلری حسیبله استانبولدن برچوق زائرلر کلیر . بیزانس ایمپراطورلری تنزه واستحمام ایچون بروسه یه کلیرلردی . حتی (ژوستینیئن) نیک زوحه سی ایمپراطور یجه ته اودورا درت بیک معیتله بروسه یه کیدرک قابلیجه ده عالملر یامشدی . (۵۲۵ م) روم مورخلرینک تفصیلاتنه نظراً قارلسباد کی تنزه و ذوق محللری واردی . او وقت قابلیجه نیک زمینی دیوار ، قه لری موزاییق و چینی لرله مزین و موشح اولدیغی کی حوضک اطرافده قرطبه ده کی الحمرا سراینک آرسلانلرینی تقلیداً آغز لرندن صوفیشقران هیکلر بولنیورمش . بوحاملرک عثمانیلر زماننده ده بیوک برموقع واقباله مظهر اولدیغی اولیاچلی دن اوکره نیورز : « ... یوزی متجاوز نعلین سوار ناطوره لری ونیجه محبوب دلاکاری حوضک اوزرنده یوز ذراع قدنده آلتیوز قدر جام بلور ایله مزین برقه نیکدونی و صوک بهار زمانی عاشقان صاف دها چوق اولوب هله شبیلده قابلیجه لری شمع کافوریلر ایله چراغان ایدوب هر کس یارانیه حوضه کیرر ، کیمی طاوس کیمی کبوتر طاقله سی آتوب غواصلق ، کونا کون لعه ده بازلق ایدرلر . » [۹] بروسه ده موجود قابلیجه لر اونوزی متجاوزدر . فقط منبع اعتباریله درت در .

۱ — یکی قابلیجه و قاینارجه
 ۲ — بیوک و کوچوک کو کوردلی
 کبریتلی صیجاق صولر

۳ — اسکی قابلیجه و چکرکه حاملرینی بسلین قاینق
 ۴ — قره مصطفی
 متفرق دمیرلی وسائر

یکی قابلیجه نیک بناسی اسکی در . رستم پاشا طرفدن تجدیداً انشا و توسیع ایدلشدر . بیوک ، کوچوک قابلیجه لره یک اسکی زماندنبری موجوددر . مع مافیله برنجیسنک مشتملاتی

مراد اول معرفتیه انشا ایکنجیسی ییلدیرم بایزید طرفندن تعمیر واحیا ایدلمشدر .
بونلرک ایچنده بیوک ، درین ، صیجاق صو حوضلری واردر .

قارا مصطفی قاپلیجه سنک صوی غایت براق اولق حسیله کوموش صوی نامی
ویراشدر حامض کبریتی حاوی دکدر چکرکده بوی کوزهل ، سروناز حسنی کوزهل
کدونه بوصودندر . صیجاق صولرک خواص طیه و شفاهیسی مجربرد . کو کورلی صولرکده
مفصل خسته لقلرینه ، قره مصطفی التهاب رحم ، سیکر ، وقتنیز اختیارله نافعدر .

تجارت ، یوللر و دیمیر یوللری . — بروسه حوالیسی کوچوک آسیا یاریم
آداسنک ضرب شمالیسنه دوشر . موقعاً بیوک استحصال ویا استهلاک ، ترانسیت
مرکزلی آره سننده وعمومی آمدشد وشبکه خطلری اوزرنده دکدر . آرقسی جسم
داغ عارضه سیله قاپالیدر . مناقلات اوزون و کوچدر . بروسه ؛ مرمره حوضه سنه جنوب
ساحلنک یعنی مودانیه نیک ایچ حوالیسی (هنترلانندی) نظریله باقابیلرزه طوپراق و حیوان
و حاصلاتنک بعض قسملرینه (اوزوم ، کستانه ، زیتون ، پینیر) عائد تجاری مناسبات
استانبولک مستهلاک اهالیسیله در . بونکله برابر حوالیسنک برچوق محصولاتی بروسه
پازارلری و بروسه بازارلری واسطه سیله ساتیلدیغندن مهم مقداره تجارتده بولنور .

بوتجارتنک اهمیته بناءً تسهیل مناقلات ایچون حکومت (۱۲۹۰ - ۱۲۹۱) ده
بر متره عرضنده دارخطلی برشمندوفر انشاسنه باشلامشسه ده برچوق سنه لر ایشله دیلمه مشدر .
نهایت (۱۹۹) سنه امتیاز (ژورژ نا کلی کرسه اسمنده برآدمه ویرلدیکندن مرقوم
کندرکاهنده بعض تعدیلاتله (۱۸۹۲) ده رسم کشادینه اجرا ایتمشدر . مودانیه موقعی
سطح مجردن (۲،۴۰) یوکسک اولدیغندن ترهن بروسه اووانسه داخل اولایلمک ایچون
ومرمره قارشى اوراق سدلر حالده صیرملانان تپه لردن مرکب ساحل سلسله سنی آشوق
مجبوریتنددر . بناءً علیه خط یور وکلی موقعنه قدر (۱۰،۴۱۶) متبادیاً یوکسه لهرک الک
مرتفع نقطه سی اولان بو موقعده (۱۲۱۷) یه واصل اولور . مورادیه موقعنه قدر
(۲۲،۴۳۶ ک . م) تدریجاً اینه رک (۶۸،۲۲ م) تنزل ایدر . بو اورا جقده برمدت افقی
بر استقامت تعقیب ایدره رک ۳۱ نجی کیلومترده ۱۳۶،۳۰ م ارتفاعه واصل اولور .
عجملر موقعنده (۱۰۰،۴۰ م بروسه کیلوموقنده (۳۸،۴۸ ک . م) ۱۲۰،۷۵ خطک منتهاسی
(۴۱ ک . م) ده ۱۱۲،۷۵ م بروسه موقعنده ۱۵۲ م ارتفاعده در .

جمعاً ۶ متره در .

بول اوزرنده ایکسی بویوک اولمق اوزره
متعدد معدنی کوپرولر واردر .

بوللر :

بروسه منتظم بر شوسه ایله مودانییه
مربوطدر .

دیگر جهتن کشیش داغنگ اوکنده کی
کنیش اوادن کچمک اوزره اوزون برشوسه
واردر . بو شوسه اوزرنده بروسه یاری
مسافه یی تشکیل ایدر . یعنی صاغنده یکیشهر -
بیله جک واسطه سیله بغداد دمیر یولی خطنه
صولده قره جه بک (میخالج) - باندرمه
ایله مرمریه محصولاتی سوق وعینی وجهله
ادخالاتی آلابیلور . کیلر اوزاغنه برده طرق
خصوصیه یه مالیکدر .

ماضی

ماضیه دالارق دوشوندم یته ،
هجران یاشلرینک سبیل بیتیمور .
بوسودا باشمدن بیچون کیتیمور ؟
ایچندن یانیور بوخته سینه .

غریبته برخیال کی دولاشدم ،
داغلی روزکارله برابر آشدم ،
دم اولدی ، صاندم که ، یاره اولاشدم ،
آکلادم نهایت وصلت : افسانه .

کوکل خراب اولدی ، کیتدیجه خراب ،
بوکون اوندن تالان : بر آووج تراب ،
ای نامی ، اوسنی آلداتان سراب ،
سونیور اوزاقده کنندی کندینه .

اسماعیل نامی

۱۲۸	ک . م	(۱) مودانییه بروسه یه - یکیشهر - بیله جک خط عمومی
۹۸	»	(۲) بروسه - قره جه بک - باندرمه
۳۱	»	(۳) مدانییه - بروسه

محمد شرف

رومان تفرقہ من

حی بن یقظان

ابن طفیل [۱]

ذلیخا

طاطلی کولکہ سندنہ توی یدپازہ کک
جاریہ لزلہ سن کوشککنن ایندہ ،
شرقیسنی دیکلہ بیک پرتازہ نک
نیلک اوسوعلی ، شن ساحلندہ .

مصرک اقلری نہ قادر تیز ..
بہار حاضر لیور کول چلنکنی ..
بلور بائیشکلہ گل صولردہ چیز
یوسفک زنداندہ صولان رنگنی .

ظن ایتمہ اوحرصک یرتدیفی اٹہ ک
زمانک قوبندہ بروقت چورور ؛
قادینک سوداسی قولای کچمز پک ،
سیل کبی عصر دن عصرہ یورور ...

صاعہ کہ برکنجی حبس ایندی قدر
« تاریخ قدیم » ک ای ملیکہ سی !
چوق « یوسف » ی « دام عشق » ہ « بند » ایدر
شیمدی دہ بیکر جہ « ذلیخا » سسی ...
قافقاسیای

عالم

بشنجی عصر ہجری دہ اندلسک وادی باش
نامندہ کی کوچک قصہ سندنہ تولد ایتمش اولان
پیوک فیلسوفلر میزدن ابو جعفر بن طفیلک
انار فلسفیہ سندنن اخلافہ یادکار قالان یکانہ
اثری حی بن یقظان نامندہ کی رومانیدر .

بو اثر مصدرہ طبع ایدلمشدر نسخ اصلہ سی
اوروپا کتبخانہ لرینہ طہاشینمش اولدیغندن
بزده نادراً بولنور . بو رومان ہر لسانہ
ترجمہ ایدلمشدر .

فرانسزجہ ، آلمانجہ ، انکلیزجہ ترجمہ لری
موجود اولدینی کی فلمنکجہ ، لاینجہ
وحقی عبرانیجہ ترجمہ لری دخی واردر . بو
رومانہ مؤلف کوزل بر مقدمہ علاوہ ایتمش
وکندی فلسفہ سنی بو مقدمہ دہ ایضاح ایتمشدر .

بو ایضاحانہ نظراً کندیسنی فلسفہ اشراقیہ دن
عدایتمک لازمدر . فلسفہ اشراقیہ ایچون بزده
شرق دہ شہاب الدین سہروردی نک براقدینی
متلردن باشقہ اساسلی متن اولمق اوزرہ اندلسدہ
ابن طفیلک بو اثری واردر ابن طفیل

بو رومانی یازارکن ابن سینادن ملہم اولدیفنی وغزالی نک دوغری یول کوستر مکندہ کی

[۱] بو رومان تفرقہ ایدلکدن صوکرہ ہم ابن طفیلک فلسفہ سی حقندہ برخلاصہ ، ہم دہ اشار الہیک
حیات خصوصیہ و سیاسیہ سنی یازاجز بو ذات اندلسدہ موحدین سلالہ سندنن ملک ابویعقوب ، یوسفک

مهارتندن مستفید اولدیغنی سویلر و بو رومان کندیسنه شیمدی به قدر مطلع اولدیغنی بر چوق اسرار غیبیه بی کشفه سبب اولدیغنی و رومان دقتله تعقیب و مطالعه ایدیلدیکی تقدیرده قارئلر اوزرنده ده عین انکشافانه سبب اولاجغنی قیدایدردیورکه: سزک تقلیددرجه سنده قلما کزه قلم راضی دکلدر سزی ذروه ایقانه و عالم نظر واستدلادن عالم شهوده ایصال ایتک و تعقیب ایتدیکم بولی سزه تعقیب ایتدیرمک ایسترم بوصورتله واسع دکزلر آشمه مجبور اولاجق و برچوق حقیقتلر مشاهده سنه وسیله آله ایتمش اولاجغز اسکی بیلکیلردن قورتلق بوصورتله ممکن اولاجقدر .

رومانک موضوعی قیصه جه شئودر : هندده بر آطه تصور اولنیور . اوراده خلاف عاده برچوجق دوغمش بونک صفحات حیاتیسی تصویر ایدیلایور . و بوچوجق قوه مفکره سایه سنده تدریجی بر تکمیل ایله حقایق عالییه مطلع اولابیله جک برسویه به یوکسلیور . علمک باشلانغیجی و کاله ایرمسی حقتده کی بوتلقی چوق اوریش نیالدر . نهایت جوهر و عرض مفهوم لری ماده و صورت فکر لری وحدت و کثرت نظریه لری موضوع بحث اولمه باشلار . برکون حی بن یقظان آطه ده دولاشیرکن دین طریقیله بو حقاغه مطلع اولان و آطه به تزکیه نفس ایچون کان بر آدمه راست کلیر بونکله برابر خلقی ارشاده قرار ویرلر و بو نقطه ده خلقک حقیق عالییه قارشوی وضعیتی تصویر اولنور و سزک گذشتک طائلی جهتی بورادن باشلار .

زماننده مقام وزارت اترقا ایتشدی انداس تاریخلرنده بونک حقتده کافی ایضاحات بولوندیغنی حالده تاریخ کتابلرینک چوغنی بوذاندن بحث ایتمه شلردر ابن خلکان مشارالیهی برکله ایله کجمش ابن ابی اصبیه هیج بحث ایتمه مش صوان الحکمه ذیللری و شهر روزی تاریخ فلاسفه سی ده مسکوت کچمشلردر . قاموس اعلام و دائرة المعارف ده مشارالیهدن بحث ایتمه شلردر . توریکه مطبوع برکویک تاریخ فلسفه کتابنده بونک اسمی و کتیه سی ابوبکر محمد بن عبدالملک ابن طفیل الکیمی دییه یازلشدر .

حالبوکه اوتهدنبری کتب عربیه ده بوذانک کتیه سی ابوجعفر بن طفیل دییه یازیلیدر .

معافیله اثر مذکورده غرناطه مورخ مشهوری ابن الخطیبین دن نقلاً ابن طفیلک غرناطه ده برمدت طبابتله اشتغال ایتدیکی و بوفته دائر ایکی کتاب یازدیغنی و فیلسوفک بعض شمرلری ده اولدیغنی سویله نیلدیکی کبی فاس مورخلردن عبدالواحدک دخی ابن طفیل ایله ملک یوسف آراسنده کی مناسباتدن بحث ایتدیکنی و فلسفه به دائر یازدیغنی بعض آثار ی و بالخاصه خط دستیله محرر بر مبحث روح کتابنی کوزیله کوردیکنی قید ایتکده در ابن طفیل سربایه انساب ایتدکن صوکر ا علمایی اطرافنه طوبلامش و ابن رشده آرسطونک کتابلرینی شرح ایتدیکی توفیه ایتشدر . ابن طفیل ملک یوسفک اوغلی یعقوب المنصور تحت جلوس ایتدکن برسنه صوکر ا وقات ایتشدر .

بورومان بکده جان صیقاچق درجه اوزون دکدر . آنجق فلسفی برمتن اولدیغندن
 عیناً ترجمه به مجبوروز . بونقطه نظر دن قارئک آیشدینی سائر رومانلر قدر احتمال که نشئه لی
 اولمایه جقدر فقط بو ارباب علم و تدبیر ایچون دیگر لر نندن زیاده ذوق آوردر .
 شومعروضات دن سوکرا رومانی عیناً ترجمه به باشلابوروز :

*
*
*

ابوجعفر بن طفیل حمدو ثنا و صلاة و سلامدن سوکرا شو صورتله اداره کلام ایدیور :
 قارداشم ! اسلام فیلسوفلرینک رئیس اولان ابوعلی بن سینانک «حکمت مشرقیه» سنده
 نشر ایتدیکی اسرارک ایضاحی بندن - کوجک بتدبیر قدر - ایستورسک : اعلا ،
 اشیا یی اولدینی کبی آ کلامق ایسته نیر ایچون او کبی اسراری کشفه اوغراشمق پک
 لزوملیدر .

مع مافیه بو تکلیف بنده شیمدی به قدر هیچ مشاهده ایتدیکم بر حالی مشاهده به و تعریف
 و توصیفی کلمات ایله افاده ایده بیلیمکدن چوق یوکسک بر مقامه واصل اولمقلغمه سببیت ویرن
 طاتبی بر خاطره او یاندیردی . زیرا احوال ، او مقام بو علمدن خارج بر علمده در و عقل بشر
 کهنی ادرا کدن عاجزدن . بونکله برابر او یله لذت و سرورلی بر بحر عرفانه انسانی غرق
 ایدر که احوالی کندیسند یاشایانلر تامیله کتم اسراره تحمل ایده مزله ذوق و نشاطلری
 حاللری افشایه مجبور ایدر . مع مافیه بو کبی ذوات ایچنده علمده تامیله کوجک شمه نیر حدینی
 تجاوز ایدر لر ظاهر عقله او ایمان و شریعتله تألیفی قابل اولمایان ادعالر ده بولونور لر .

ایشته بوسیدن ناشی کیمسی (سبحانی ما اعظم شانی) و کیمسی «أنا الحق» و کیمسی
 « لیس فی توبی الاله » کبی سوزلر ده تعبیر مخصوصیله شطحاتده بولونمشلردر .

غزالی علوم و فنونده کی مهارتی سایه سنده ؛ بو مرتبه یی بولونجه بو کبی سوزلردن نفسی
 محافظه به قادر اولدینی حالده آئیده کی بیتی انشاد ایدر که حالی بیلدیر مکدن کندیسنی منع
 ایده مه مشدر (بیتک تور کجی می : سویله به میه حکم شیر واقع اولدی اوشیلرک خیر اولدقلربی
 حسن ظنله تاقی ایت « نفس الامر ده فصل و نه صورت و کیفیتله ظهور ایتدیکنی صور ما .)
 «انصال» تمیزی ، علم کلامده کی ید طولاسی واسطه سیله حتی بولایلین ، ابو بکر بن صائغ شرح
 و ایضاح ایدر کن دیور که : بر علم و یافتی تحصیل ایتمکده اولان کیمسه او علمده تألیف اولنان
 بر کتابدن مقصود معنایی اولدینی کبی آ کلادینی زمان بیلکینک بر مرتبه ده ، و کندیسنک
 اوزمانه قدر بولوندینی دیگر بر مرتبه ده بولونماسی ممکن اولمادینی آ کلایشلیر . بیلکینسک

درجه‌سی ایله او بیلکی یوزندن آله ایتدیکی رتبه عینی اولور . او علم اونده کولکشدکجه هیولاماده دن و حیات طبیعییه انتسابدن پاک و تزیه واحوال الهیه دینمکه لائق بر طاقم اعتقادات علویه ده کندیسنده کولکشیر آنجق او درلو اعتقاد لر جناب حنک ؛ قولارندن انتخاب بیوردینی مک توك بختیارلره نصیب اولور .

ابن الصائغك اشارت ایلدیکی بومرتبه فکر و نظر واسطه سیله آله ایدیلیر و کندیسنك اومرتبه یه قدر یوکسلدیکنده شبه و تردد من یوقدر فقط آندن یوقاری چیقه مامشدر .

بزم اشارت ایتدیکمز مرتبه ایسه ابوبکرک چیقه بیلدیکی رتبه نك چوق اوستنده در . ایکیسنده ده بیلکی بردر فقط کوزله کورمك بشقه اوراق حوادندن خبر آلمق بشقه ...

دانه فلفل سیاه خال محبوبان سیاه هر دو جان سوزند اما این کجاو آن کجا
قره بو بردانه سی سیاه محبونه به نی ده سیاه هر ایکسی جان یا قیجیدر لکن بوزده اونزه ده

اوحال و مرتبه مشاهده اولنور امانه ایله؟! اوحالی کورمه یه مخصوص بر آلت واردر . او آله قوت نامنی ویررسك آنجق مجاز طریقله اونی بیلدیرمش اولورز .

طائفه صوفیه یه مخصوص الفاظ و اصطلاحان دن اونی آ کلامق ایچون حقیقی بر تعبیره راست کلنمبور . ایشته ، سنك تکلیف واقعت اوزرنه بنده حصوله کلن بوحال ابن سینانك حکمت مشرقیه ده اشارت ایلدیکی حاللردن برینی تشکیل ایدر .

ابن سینا دیورکه : ریاضت ؛ انسانی تربیه و اخلاقی تزکیه ایده ایده بر حده واردیررکه اوزاقدن کورینان ضیا کی کاه پارلار ، کاه سوزر . نور حقیقتدن آرا صیره آزاجق آیدینلق کوزینه ایلشیر و او آیدینلغی کورمکدن ذوق ولذت آیر نفسی کوتو اخلاقدن تمیزله مکده دوام ایتدکجه آیدینلقلر جوغالیر ، بو یور . کوزی او کالیشیر و نظر ننده عادت حکمی آیر . ریاضتده اولمادیفی زمانلرده بیله او حاللر او آیدینلقلر کوزنده تجلی ایدر .

وهر کورنیشده جانب حقه طوغری بر باصاماق و یکسلیر وهر و کسلیشنده کندی حاله عائد کیزی نقطه لره اشارت ایتمکدن کندیسنی آلاماز .

بردرجه یه واریررکه هر کوز آچیشنده ، هر ذرده حقی کورور اوندن صوکره سوکیلسیله نابت بر معارفه قرار کیر اولور حیرتی سکونته مبدل اولور اک نهابه جلالنش آینه کی حق قارشوسنده اخذ موقع ایلر و مطلوبنه نائل اولور . جناب حقه تجلیکاه اولدیفیچون نفسیله فرحانیراشبو مرتبه ده هنوز بتون بتون تردد آثاردن قور تولمش اولماز کاه نفسیله کاه جناب حقه مشغول اولور . بومرتبه یی کچدیمی آرتق نفسی ده غائب ایدر آنجق جناب حقی کورور .

شاید نفسی ملاحظه ایدہ جک اولورسه آنجق نفسنک جناب حقہ مظهر اولدینی جہتدن ملاحظہ ایدہ بیلیر ایشتہ بومرتبہده حقیقی وصلت تحقق ایدر .

ابوعلینک سویلدیکی اشبو حالردن حتی آرایانلر ایچون ذوق ووجدانی ، طبیعت درجہ سنی بولان حاللری قصدواراده ایلمشدر . یوقسه ابن صائغک دیدیکی کی قیاسلرله ترتیب مقدماتله ایدہ ایدیلان ادراک نظری سیستمندہ اولان حالاتی قصد ایتمه مشدر .

اهل ذوقک بیلکیلریله اهل نظرک بیلکیلری آراسندہ کی آریلنی بر مثالله آکلامق ایسترسک عقلی ، ذکاسی ، بیلکی ماکنہلری صاعلام آنجق ایکی کوزدن محروم آنہدن دوغمه بر کوری کوز اوکنہ کتیر ، او کور بو بودیکی شہرک بوتون اولرینی ، جامعلرینی ، خانلرینی ، سوقاقلرینی ، انسانلرینی کاملاً ارکرمہ نوب طانیقدنصکرہ بردن برہ کوزلری آچیلدیورنجه شہردہ بولنان انسان و اشیا یی کوزسزلک زمانندہ دویدینی و ایشتدیکی تعریفلرہ علامتله تمامی تمامہ موافق بولدی . اسکی اعتقادینہ مخالف هیچ بر شی کوزینہ ایلیشمدی ہدینی طانیدی و بیلدی لکن اوحالده کندوسندہ بری دیگرینہ تابع ایکی شی دویار . بریسی بوایکنجی بیلکی اولکنندن دہا آجیق اولسی ، دیگرکی او بیلکی دولایسیلہ بویوک بر لذت و ذوق المیسدر .

ایشتہ درجہ ولایتی بولمایان اهل نظر واستدلالتک حالی آنہدن دوغمه واعمانک کورلکی زمانندہ کی حالہ بکزر و توصیف و علامتله بللہ دیکی اشیا ؛ ابن الصائغک حیات طبیعیہدن تقدیس و تنزیہ ایلدیکی و جناب حقک آنجق سودیکی قوللرینہ احسان بیورہ جنی واحوال الہیہ آدینی و یرمہ لائق کوردیکی شیلرہ مثال اولور .

مرتبہ ولایتی بولان و جناب حق طرفندن کندولرینہ ، آنجق مجاز طریقہ قوت دینیلہ بیان بوشی احسان اولنان ذواتک حالی ، اعمانک کوزی آچیلقدنصکرہ کی حالہ بکزر اشبو ایکنجی حال بعضاً چالیشمتمسزین آنجق موہبہ الہیہ اولہرق فطرت خلقیہده بعض کیمسہلرہ بخش واحسان اولنور . [نبوت اشبو قبیل احوالنددر]

آرالرینی فرق و تمیزہ قالمیشدیغمز اهل نظر واستدلالتک ادرا کیلہ صوفیہنک ادرا کندن برنجیسنک عالم طبیعتہ ، ایکنجیسنک مابعدالطبیعتہ عائد ادراکک قصد اولنمامشدر . زیرا اشبو ایکی بیلکی آراسندہ کی فرق واضحدر آرالزندہ اشتباہ یوقدر . ہر ایکی ادراکدن مقصد مابعدالطبیعتہ و ہر ایکیسنک عین مسئلہہ تعلق ایدن بیلکیلری در .

اهل نظر واستدلالك مابعدالطبیعه تائد اولوب فكر صحیح ودلیل قطعیدن استنتاج اولنان ادراك كری ایله اهل كشفك عین مسئله به تائد ادراك كریك ایکیسی ده حق وطوغری اولوق جهندن آرالنده اشتباه حاصل اولغله یکدیگرندن فرق وتمیزه احتیاج واردر .
طبیعیدرکه ؛ ایکنجی ادراك دها آچیق ودها زیاده فرحبخشسا اولدیغندن اولکینه تفوق ایدر .

ابوبکر ؛ اشبو ذوقی ذکر و بیسان ایلدکرندنطولایی صوفیه پی تعیب واشبو لذتک قوه خیالیله به تائد اولدیغنی ادعا ، مسعود و بختیار اولانلرک حالی آچیق بر عباره ایله بیان ایدم جگنی وعد ایش ایکن مع التأسف یا کنديسنک سوبلدیکی کبی کثرت مشاغلندناشی وقت بوله مدیغندن و یاخود وعدینه وفا ایتمه به تشبث ایتمدیکی تقدیرده دنیایی جمع و تحصیلده ایجاب ایدن دسیسه و حیلهری قوللانمایه انسانلری ترغیب و تشویق ایتمسه منافی بر طاقم شیرلی بیان ایتمه به مجبور قالاغندن بناء علیه کندوسنی تکذیب وسیرتی هر کسه اعلان ایتمک ایسته مدیکندن بو وعدینی ایفا ایدممه مشدر .

ضرورت داعیه سیله بر آز صدد خارجه چیقمدی مقصد منزه رجوع ایدملم .
قارده شم! یوقاروده مابعدالطبیعه به تائد ابکی درلو بیلکینک وار اولدیغنی وعالم طبیعتدن هر بر برینک مثالی وهانکی یولدن اوکا قاروشمق ممکن اولایله جگنی سکا کلاتدم سنک ایستدیکک شیده بو ایکی شیدن بریسی اولمی . اکر ذوق و مشاهده اربابندن اولوب مرتبه حضوره قاروشمش ولالت سیستمندن اولان ذواتک ادراک ایلدیکی حالی ا کلامق ایسترسه ک کیت کور، یوقسه اوحقیقی اولدیغنی کبی دفترده قید ایتمک امکان یوق . اکر یازی ایله عبارماله اظهارینه قالمیشیلر سه حقیقت دکیشیره ، اهل نظر واستدلالک تعقیب ایتمک لری یوله کیدلمش اولور . زیرا او کبی معانی حرف و صوت لباسنه بوروندی وعالم شهادته یاقینلاشدیمی ، آرتق اولدیغنی کبی قالماز حالقدن چیقار اوکاد اثر اولان عبارله ر اده سنده برچوق دکیشمکر واقع اولور او یوزدن کیمیسنک ایغنی طوغری یولدن سورچر طوغرو یوله ثابت قدم اولانلر حقنده برچوق سوء ظنلرده بولنیلور . چونکه اونک ساحه سی غایت کنیشدر وهر شینه محیطدر اونی احاطه ایتمک امکانی یوقدر . بو، اوله دولاشیقلی وجیقلماز یولدرکه اونی هر کس انجق ا کلا به بیلدیگی قدره کلاتا بیلیر .

اگر ارباب نظرک کیدیکی یولدن ایضاحنی ایستر ایسه ک ایشته او وقت کتابله درج و عباره ایله شرح و ایضاح امکان دأر سنه کیدره اوده ! کسیر اعظمدن دها سرتدر و اوبله برضراحی واردرکه اونک پک آزینه ، آز کیمسه لر ظفر بوله بیلمشدر . ظفر بولاندرده آنجق رمز و اشاره ایله ا کنفا ایتمشدر در زیر شریعت محمدیه اظهاردن منع ایلمشدر . اریسطو ، فارابی و ابن سینانک کتابلری واسطه سیله بزء کلان فلسفه نك اشبو غایه و مقصد ایچون کافی کلدیکی و عموم فیلسوفلرک بو باده صدره شفا بنحش برشی یازد قلری ظن اولماسون اندلس محیطنده منقله فلسفه شیوع بولمازدن اول اورانک فطرت فائحه اربابی بوتون عمرلرینی آنجق فنون ریاضیه ده توکتمشدر او فنلرده حد کاله یوکسلمه یه موفق اولابیلمشدر ، بوندن فضله برشی یابامامشدری .

خلفلری ایسه علم منطقدن برآز علاوه ایستدیلر سه ده آنکله حقیقت کاله واقف اوله بیله جک قدر یوکسلمه مشدر . حتی بعضیلری .

روح بی آن علوم الوری   انسان ما فیهما من مزید
حقیقه یعجز تحصیلها   و باطل تحصیلها مایفید

« ترجمه سی : خلیق اشتغال ایتمکده اولدینی علملرک ایکی یه منحصر قالسی بریسنک ؛ اوکر نمسندن هر کسک اظهار عجز ایتمدیکی حقیقت و اونه کینک ؛ اوکر نمسی هیچ بر فائده تأمین ایتمه مدیکی بر باطل اولماسنددر . » بیلر یله عجزی اظهاره مجبور قالمشدر .

بونلره خلف اولانلر سلفلرینه نسبتله فلسفه دن بر درجه یه قدر ذوق آله رق حقیقه برآز یاقینلاشمشدر سه ده ایچارنده ابن الصائمدن دها صاعلام فکری یوق ایدی مع لاسف او ، اولنجه یه قدر دنیا یه اولان میلندن طولای سینه سنده صاقلی قالان خزائن علمی کندوسیله برابر طویراق آلتنه کوتورمشدر .

اورته ده موجود اولان کتابلرندن بر قاچ رساله مستنا اولوق شرطیله نفعه ، توحیده ، منطقه ، طبیعه ماندا اولانلری کاملاً نا تمام قالمشدر کندوسی ده بونی معترفدر . بونکله برابر ؛ اتصال رساله سنندن معنی چیقارمق کوچ و بعض مواقیده عباره سنک ترتیب و انتظامنده بوزو قلق

موجود اولدیغنی اعتراف وودقی مساعد اولدیغنی تقدیرده تبدیلی وعد ایلمش ایسه وعیدنه وفا ایدمه مشدر . بو آدمک کندوسنه یتشمهدم بکا نقل اولیان ترجمه حالی شوندن عبارتدر .

اوانک درجه سنه یوکسلمه یان معاصرلرینک هیچ برینک بر اثرینی کورمدم . اولردن صکره کلان بزم معاصرلریمزک کیمینسی هنوز یول یورومکده در دها منزل کاله ایراماشلردر . کیمینسی ده یورومکدن ییلمش ویولک یاریسنده قالمش؛ کیمینسک نه ماهیتده اولدیغنی هنوز بزه واصل اولمامشدر . فاراینک بزه واصل اولان کتابلری ایسه اکثرینسی منطقه عائددر . فلسفه یه عائد اولانلری حدسز پایانسز تردلر ایچنده بوغولمشدر .

فیلسوف مشار الیه [الملة لفاضله] نام کتابنده نفوس شریر ناک بعدالموت پایانسز الملر ایچنده الی الابد یووارلا ناجغنی انبسات ایلمش ایکن [سنیاسه المدنیه] نام کتابنده عدمه انحلال ایدمه جگنی وانجق نفوس کامله ناک پایدار اولدیغنی تصریح ایلمشدر . اخلاق کتابنده سعادت انبسانیه ناک انجق بودار دنیا یه مخصوص اولدیغنی بیان ایلمشدر بولردن ماعدا سویله دیکی لافلر هب هذیان هب خرافادن عبارتدر .

از جمله بوتون مخلوقلری الهک رحمتندن مأیوس قیلمش اینی وکوتونک صوکی عدم اولدیغنی سویله مشدر . مومی الهک اشبو خطاسی عفو ی قابل اولامایاجق قدر بر خطای عظیمدر . بونکله برابر نبوت حقنده سوء اعتقادینی ونبوتک آنجق قوه خیالی یه مخصوص بر امر اولدیغنی و فلسفه نیک نبوتدن افضل اولدیغنی و بوراده تفصیله لزوم اولمایان بولنله سویلشددر .

مترجمی : بابان زادم

ملحمانیرلی رشید

